ff. de eo quod metus cauſa, l. ex falſo 37. ff. de manumiſ. teſtam. At vero cum libertas ipſo jure non competit, quia ab initio nulla fuit, recte revocatur, quatenus de facto data fuit: unde in præſenti ſpecie, quando Epiſcopus nihil de bonis propriis contulit Eccleſiæ, quia ab initio libertas impeditur, ideo etſi de facto præſtetur, revocari poteſt per ſucceſſorem.

7 Exponitur textus in c. ſi quos 57. 12. q. 2. Sed adhuc ſupra traditis obſtat textus *in c. ſi quos 57.* ibi: “Si quos de ſervis Eccleſiæ benemeritos ſibi Epiſcopus libertate donaverit, collatam libertatem a ſucceſſoribus placuit cuſtodiri.” Ex quibus apparet, Epiſcopos poſſe ſervos benemeritos manumittere, etiamſi de propriis bonis nihil Eccleſiæ contulerint. Cui difficultati ut ſatisfaciamus, dicendum eſt; textum loqui de manumiſſione ſervi benemeriti, qui non ſolum propter merita in Eccleſiam impenſa libertate dignus erat, verum & majori remuneratione dignus cenſebatur. Unde ſicut Epiſcopo donanti, vel acquirenti aliquid Eccleſiæ permittitur ſervum manumittere, quoniam Eccleſiæ intereſt Prælatos ita ad donandum, & acquirendum allicere, etiam Eccleſiæ intereſt ſervos benemeritos manumitti, ut alii ad ſingulare ſervitium invitentur libertatis amore, *c. cum redemptor, c. quicumque, c. eccleſiaſticis, 12. q. 2.* Accedit, quia quod benemerito præſtatur, late ſolutio eſt potius quam donatio, *l. Aquilius 27. ff. de donat. l. ſed etſi 25. §. conſuluit, ff. de petit. hered. c. per tuas, de donat.* Unde mirum non eſt, quod licet Epiſcopi alios ſervos manumittere non poſſint, benemeritos tamen recte ad libertatem perducere valeant, ut *in d. c. ſi quos*, docetur.

8 Exponitur can. 9. Concil. Tol. 12. Ex ſupra traditis lucem accipit textus *in can. 9.* Conc. Tolet. 12. in illis verbis: “Si ſacerdos libertatem ſervis Eccleſię conferre voluerit, non a die confectionis ſuæ ſcripturæ tempus annorum computatum tenebit, ſed ex quo eum, qui ſcripturam conficit, verius objiiſſe conſtiterit.” Quæ verba difficilia valde ſunt, dum non conſtat de quo tempore Patres loquantur, ſeu ad quod tempus illud ita enumeretur. Pro cujus textus expoſitione dicendum exiſtimo, canonem illum eſſe accipiendum de libertate injuſte præſtita ſervis Eccleſię, ex eo quod ſacerdos, qui eos manumiſit, nihil præſtitit, aut Eccleſię acquiſivit: & cum ita injuſte manumiſſi defenderentur contra ſucceſſorem ſacerdotis, qui intendebat eos in ſervitutem revocare temporis pręſcriptione, ſtatuunt Patres, ut tempus hujus præſcriptionis non currat a die chartæ libertatis confectæ, ſed a tempore obitus ſacerdotis injuſte manumittentis, ut in eod. Concil. ſtatutum erat *can. 8.* relato a Gratiano *in c. ſi ſacerdotes 16. q. 3.* ubi docetur, a præſcriptione triceuni tempus quoque ſubduci, quo is, qui alienavit, Eccleſiæ præfuit: quod etiam jure civili procedit, nam filio, cujus res a patre alienata eſt, contra patris contractum venienti, non obſtat tempus quo in ſacris pater fuit, quia agere ei liberum non erat, *l. 1. §. ult. C. de annali except. novel. 22. c. 24.* Poſtea tamen in Conc. Emerit. *can. 22.* ſtatutum fuit, ut ita injuſte manumiſſi nulla temporis præſcriptione defendi poſſent, quin in priſtinam ſervitutem revocarentur. Verba canonis hec ſunt: “In priorum canonum ordine inſtitutum manet, qualiter Epiſcopi de familia Eccleſiæ libertos debeant facere. Nulli etenim ſacerdotes, prout illis conceſſit divina gratia, habent unde canonicum ordinem impleant, & ſic libertos faciant; & ſunt multi, qui nihil habentes, ad hanc gratiam veniunt, & ſic libertos facere præſumunt. Tales enim libertos regula canonica eſſe non jubet ſtabilitos. Contingere etenim ſolet, ut poſtquam manumiſſor eorum ab hac diſceſſerit luce, talis occurrat ſucceſſor, qui aut Eccl. familiam minime quęrat, aut per bonam voluntatem, vel negligentiam hi, a quo nihil Eccleſię offerente liberi facti ſunt, longo poſt tempore libertos ſe eſſe defendant: atque eas libertates ita abſcondunt, ut pro hoc quęrenti Epiſcopo laborem faciant. Talium ſi ſit voluntas, licentia conceditur nulla, quia non potuerunt, neque a ſervitio Eccl. unquam diſcedunt, & pro his rebus in libertate permanere non potuerunt. SS. Canonum non abjicienda ſunt inſtituta, atque his, quę implenda eſſe oportet, addimus nova. Placuit huic S. Synodo, ut quiſquis digne juxta canonicam regulam libertus fuerit factus, in libertate maneat, & a patrocinio Eccleſiæ ipſe, aut poſteritas ejus nunquam diſcedat. Quiſquis vero non ut ordo canonicus poſcit, libertus fuerit factus, quamvis prolixitas temporis in ſcripturæ ſuæ textu inveniatur, quia a ſervitio Eccleſiæ nunquam viſus eſt abſceſſiſſe, & canonica ſententia reſcindi jubet talem libertatem, ut ille, & poſteritas ejus omnis in ſervitio maneant S. Eccleſiæ, cui debitæ manent per veram originem. Illos vero per omnia ſtabilitos in libertate eſſe inſtituimus, qui ab ipſis Epiſcopis liberi ſunt, vel fuerint facti, qui de ſuo bona plurima S. Eccleſiæ, in qua præſidens, per ſuæ ſcripturę textum cognoſcuntur contuliſſe. Et hi quamlibet jubeantur eſſe ſtabiles, nullo modo reſcindendi ſunt a patrocinio S. Eccleſiæ, Quod ſi contigerit eos, eorumque filios perſonis ingenuis eſſe conjunctos, & quandoque eorum poſteritas patrocinium Eccleſiæ voluerit deſpicere, ex cujus familia per veram originem conſtat eos genitos eſſe, ſi ex his libertis trahunt originem, qui juxta canonicam ſententiam jubentur eſſe ſtabiles, & dignitatis ſuæ nomen teneant, Eccleſiæ patrocinium nunquam amittant. Certe ſi ex his inventi fuerint originem trahere, quos canonicæ regulæ non jubent libertos eſſe, quamlibet poſt longa tempora, dummodo origine firmata, reducendi tamen ſunt ad S. Eccleſiæ, cui pertinent, jura. Liberti tamen ex familia Eccleſtæ facti, & poſteritas, quę ex his eſt procreata, ſi libertatem ſuam, vel parentum ſuorum inventi fuerint celaſſe, aut abſcondere, & tempore, quo ab Epiſcopo fuerint admoniti, eam præſentare diſtulerint, dum eorum origo (ut jam diximus) fuerit manifeſta, per legalem teſtem ad ſervitium Eccleſiæ reducantur, & ut Epiſcopo fuerit placitum, ita eos habeat. Hęc forma & in Presbyteris ſervanda erit, qui cum voluntate Epiſcopi ſui, juxta canonicam regulam de familia ſuæ Eccleſiæ libertos facere voluerint.”

C A P U T V.

Ex Concilio apud a Silvan.

b NUlli liceat alienare rem immobilem Eccleſiæ, ſive agrum, ſive *c* ruſticum mancipium, ſive domum, ſive hortum: nec creditoribus ſpecialis hypothecæ *d* titulo obligare. *e* Alienationis autem verbum contineat *f* conditionem, *g* donationem, *h* venditionem, *i* permutationem, & *k* emphyteuſim perpetuum contractum: ſed omnes ſacerdotes ab hujuſmodi alienatione abſtineant, pœnas timentes, quas *l* Leonina conſtitutio minatur.

N O T Æ.

1 a *Silvanect.*) Burchardus *lib. 3. Decreti, c. 164.* Bernardus Papienſis *in 1. collect. ſub hoc tit. c. 4.* citant textum hunc ex Concilio celebrato apud Silvanect. præſente Ludovico Rege, *can. 5.* Ivo Carnot. *part. 3. Decreti, c. 183. & part. 17. c. ultim.* refert textum hunc ex conſtitutione 7. Juſtin. *c. 1.* Et licet fuiſſet Concilium Silvanectenſe celebratum temporibus Nicolai I. anno 863. ad depoſitionem Rothoaldi Epiſcopi Sveſſionenſis, ut conſtat ex Synodo Romana celebrata ſub eodem Nicolao, *ex ep. 32. ejuſdem*, & ex traditis a Baronio *tom. 10. anno 863. n. 69.* tamen inter ejus acta non reperiuntur hæc verba, ſed cum extent *lib. 2. Capitul. Lotharii, c. 29.* credo in aliqua Synodo apud Silvanectum habita relata fuiſſe ea verba, & tranſcripta ex conſtitutione 7. Juſtin. *c. 1.* apud Jul. Anteceſs. ex quo integram hujus textus reſtituo ita: “Nulla ſub Romana ditione conſtituta Eccleſia, vel xenodochium, vel prochotrophium, vel gerontochomium, vel brephotrophium, vel monaſterium, tam monachorum, quam ſanctimonialium, archimandritam habens, vel archimandritiſſam: Ergo his omnibus non liceat alienare rem immobilem, ſive domum, ſive agrum, ſive ruſticum mancipium, vel panes civiles; nec creditoribus, ſive ſpecialis, ſive generalis hypothecæ titulo obligare. Alienationis autem verbum contineat venditionem, donationem, permutationem, & emphyteuſeos perpetuum contractum. Sed omnes omnino ſacerdotes hujuſmodi alienatione abſtineant, pœnas timentes, quas Leonina conſtitutio minatur; id eſt, ut is quidem, qui comparavit rem loci venerabilis, reddat eam ei, cujus & ante fuerat, ſcilicet cum fructibus, aliiſque emolumentis, quæ in medio tempore facta ſunt: œconomum autem Eccleſiæ præſtare lucrum, quod ex hujuſmodi prohibita alienatione ſenſerit, vel Eccleſiam damno affecerit, ita ut in poſterum œconomus non ſit. Non ſolum autem ipſe, ſed etiam ſucceſſores ejus teneantur, ſive ipſe œconomus alienaverit, ſive reſpiciens alienantem Epiſcopum non prohibuerit, & multo magis ſi conſenſerit. Tabellionem autem, qui talia interdicta inſtrumenta conſcripſerit, perpetuo exilio tradi oportet: Magiſtratus autem, qui eadem inſtrumenta admiſerunt, & officiales, qui operam dederunt, ut monumentis intimentur donationes, vel ceteræ alienationes actis intervenientibus confirmentur, non ſolum magiſtratu, ſed etiam dignitate, & facultatibus ſuis cadant. Remittit autem conſtitutio ea, quæ in præterito tempore acta ſunt: excipit autem quoſdam contractus, quos in ſequentibus exponit capitulis, per quos Eccleſiarum immobiles res alienari poſſunt.” Unde pręſens textus primo editus fuit a Juſtiniano *in d. conſtitut. 7.* & ex eo tranſcriptus fuit inter Capitularia Lotharii *l. 2. c. 26.* & in Concilio apud Silvanectum habito, ex quo citatur *in cap. 1. & 3. rerum permut.* & ex illis codicibus Decretiſtæ, nec non Papienſis compilarunt, & ab eis Raymundus in præſenti tranſcripſit.

b *Nulli.*) Hoc generali verbo comprehenduntur omnes Eccleſiarum Prælati, aut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Præpoſiti, Archipresbyteri, Plebani, Presbyteri, ut aperte ſtatuitur in Conciliis Agathenſi, Epaunenſi, Hiſpalenſi, Oxonienſi, & Pontificum decretis, quorum verba referunt Gratianus *in 12. q. 2.* Antonius Auguſtinus *in epit. lib. 15. tit. 31. per tot.* ita ut ex eorum ſententia ad Prælatos etiam regulares extendatur præſens prohibitio, nec non ad Ordinum Militarium Magiſtros, & Priores, probant Rodriguez *t. 1. qq. regul. q. 27. artic. 12.* Thom. Hurtado *tom. 1. de congrua ſuſtent. fol 60. §. 16.* Etiam comprehenduntur Capitulum Sede vacante, Redoanus *de rebus Eccleſiæ, q. 30.* Prælati ſchiſmatici, *c. unic. de ſchiſmat. c. precariæ, 44. 12. q. 2.* alias intruſi, *c. alienationes 37. 12. q. 2.* An etiam Summus Pontifex hac prohibitione Eccleſiæ comprehendatur, diſputant tam Theologi, quam Juriſtæ. Et Papam hanc prohibitione non comprehendi, deducitur tum ex eo, quia Princeps legibus ſolutus eſt, *leg. Princeps, ff. de legibus;* nec poteſt unus Pontifex legem dicere, quam præciſe ſucceſſor obſervare teneatur, *c. dudum,* 2

de elect. Tum etiam, quia *in extravag. Ambitioſæ, hoc tit.* expreſſe cavetur, pœnas ſtatutas in alienantes res Eccleſiæ, locum non habere, quando conſulto Romano Pontifice celebratur alienatio: igitur quia cum licentia Pontificis facta alienatio valet, ut deducit Redoanus *de rebus eccleſ. c. 44.* Hinc variæ reſolvuntur quæſtiones circa effectum conſenſus Apoſtolici, & ſubreptionem in eo admiſſam per Doctores relatos a Riccio *in praxi, tit. de alienat. rerum Eccleſ. ex deciſione 24. uſque ad 103.* quæ omnino ſuperfluæ eſſent, ſi præſenti prohibitione Summus Pontifex comprehenderetur: quare donationem rerum Eccleſiæ ſuſtineri *in c. per tuas, de donat. & in c. ad audientiam, de præſcript.* communiter docetur. Sed in hac quæſtione, omiſſis quæ de alienatione rerum Eccleſiæ facta a Pontifice ex poteſtate abſoluta, ſeu ordinaria, tradunt relati Doctores a Redoano *de rebus Eccleſiæ, c. 15. n. 8.* dicendum eſt, præſenti prohibitione etiam Summum Pontificem comprehendi, ut aperte probatur *ex c. liceat Papæ 12. q. 2.* cujus text. meminit Paulus IV. in conſtitutione *Injunctum*, edita anno 1555. *t. 1. bull.* ubi de Pontifice agi certum eſt: quia licet olim aliquando Epiſcopi Papæ dicerentur, ut probat Ambianas *ad Tertull. de pudic. c. 13. obſerv. 1.* tamen hoc nomen proprium eſt Summi Pontificis, ut probat Bellarminus *lib. 2. de Rom. Pontifice, c. 31.* quare hanc ſententiam ex eo textu probarunt Azor. *part. 2. l. 9. c. 1. q. 3.* Covarr. *l. 2. variar. c. 27. n. 2. & c. 18.* Barboſa *de poteſt. Epiſcopi, alleg. 95. n. 23.* Peyrinis, Lezana, Boſſius, & alii relati ab Hurtado *tom. 1. de congrua, ſubreſol. 25. §. 14.* Ratio hujus ſententiæ eſt, quia ſicut cura Eccleſiæ Pontifici incumbit, ita, & protectio rerum, ſine quibus conſervari non poteſt, *c. ſi quis objecerit 7. 1. q. 3.* Unde Pontifex, ſi ſine juſta cauſa rem Eccleſiæ alienaverit, licet alienatio ſubſiſtat, peccat tamen lethaliter. Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp. 18. n. 6.* quamvis aliter diſtinguat Navarrus *de ſpoliis cleric. §. 3. n. 8.* hoc enim exigit vis directiva legum, juxta quam obligantur Princeps obſervare leges a ſe, vel ſucceſſoribus latas, ut probavi *in c. 1. de probat.* licet pœnis ſtatutis in alienantes res Eccleſiæ Pontifex non ligetur; quia quoad vim coactivam Princeps ſolutus eſt legibus. Cujacius *lib. 15. obſerv. cap. 30.* Mendoza *de pactis lib. 1. c. 5.* Vaſquez *ad 1. 2. D. Thomæ, diſput. 167. c. 1. & 2.* Suarez *lib. 3. de legibus, c. 22.* Salas *eodem tract. diſp. 14. ſect. 2. & 3.* cauſa vero legitima ſubſiſtente; alienatio rei Eccleſiæ facta a Pontifice abſque alia ſolemnitate, defenditur *d. c. per tuas, d. c. ad audientiam;* quia auctoritas ipſius ſupplet defectum ſolemnitatis, argumento textus *in l. 2. C. quando decreto opus non eſt;* juxta quam doctrinam accipiendus eſt textus *in d. c. non liceat Papæ*, dum docet, quod non liceat Papæ pro aliqua neceſſitate alienare res Eccleſiæ, hoc eſt ut pro qualibet neceſſitate eas alienare non debeat, ſed tantum pro magna, quæ juſtam cauſam præbeat alienationi.

3 c *Ruſticum mancipium.*) Sicut Romani ad agrorum culturam ſervis utebantur, *l. ſi mancipia, l. cum de lanionis, §. ſi fundus, ff. de fund. inſtruct.* apud quos inter mancipia ruſtica enumerabantur mulier, cuſtos fundi, aut prædii, villicus, molendaria, bubulcus, putatores, foſſores, *l. in teſtamento, §. mulier, ff. eod. titulo:* ita & Eccleſia ad agros colendos plerumque in villis ſervis propriis utebatur; unde in Conc. Tolet. *16. can. 5.* cavetur, ut ea Eccleſia, quæ uſque ad decem habuerit mancipia, ſuper ſe habeat ſacerdotem; quæ vero minus decem mancipia habuerit, aliis conjungatur Eccleſiis. Et in Concil. Agathenſi, *can. 6.* de his agunt Patres ibi: *Caſellas, vel mancipiola Eccleſiæ.* Notarunt Boſquetus *ad Innocentium III. lib. 1. ep. 16.* Meurſius *in Gloſſario, verbo Ruſticum.* Præclare vero definiunt leges Bajuvariorum operas, & tributa colonorum, ac ſervorum Eccleſiæ, *tit. 1. c. 4.* quem totum hic ſcribo, ne dubium quidquam lectoris animo poſſit reſidere; “De colonis, vel ſervis Eccleſiæ, qualiter ſerviant, vel qualia tributa reddant, hoc eſt agrarium, ſecundum æſtimationem judicis, provideat hoc Judex, ſecundum quod habet, donet. De triginta modiis tres donet, & paſcuarium deſolvat ſecundum uſum provinciæ. Andecingas legitimas, hoc eſt perticam decem pedes habentem, quatuor perticas in tranſverſo, quadraginta in longo: arare, ſeminare, claudere, colligere, & tradere: a tremiſſe unuſquiſque accola ad duo modia ſationis excolligere, ſeminare, colligere, & recondere debeat, & vineas plantando claudere, fodere, propaginare, & præcidere, vindemiare. Reddant decimum faſcem de lino, de apibus decimum vas, pullos quatuor, ova quindecim reddant. Parafredos donent, aut ipſi vadant, ubi eis, ſi injunctum fuerit, angarias cum carro faciant uſque L. leucas, amplius non minentur. Ad caſas dominicas ſtabulare, fœnile, granicam, vel tuninum recuperandum, pedituras rationabiles accipiant; & quando neceſſe fuerit, omnino componant. Calcifurnium ubi prope fuerit, ligna, aut petras L. homines faciant; ubi longe fuerit, C. homines debeant exire, & ad civitatem, vel ad villam, ubi neceſſe fuerit, ipſam calcem trahant. Servus autem Eccleſiæ ſecundum poſſeſſionem ſuam reddat tributa. Opera vero tres dies in hebdomada in dominico operet: tres vero ſibi faciat. Si vero dominus ejus dederit ei boves, & alias res, quas habet, tantum ſerviat, quantum ei per poſſibilitatem impoſitum fuerit, tamen injuſte neminem opprimat.” Ubi per andecingas intelliguntur operæ aratoriæ; per parafredos equi majores, & generoſiores equis ordinariis, ut exponunt Cujacius *ad titu. Cod. de curſu publico*, Lemaiſtre *lib. 3. de bonis Eccleſ. cap. 6.*

4 d *Hypothecæ.*) Ut dicemus *in c. 1. de pignor.*

e *Alienationis autem verbum.*) Cum alienatio ſit rei ſuæ, juriſve ſui in alium tranſlatio, juxta Senecam, *l. 5. de benefic. c. 7.* & illuſtrant Fornerius Gentilis, & Gedeus *in d. l. alienatum, ff. de V. S.* Richer. *de alienat. in princ.* varii ſunt modi tranſferendi res proprias, aut jus ſibi competens; an vero ad perfectam alienationem deſideretur dominii tranſlatio, pro ſolutione illius quæſtionis, utrum mutuum ſit alienatio, diſputant Salmaſius *de mutuo*, Gibalinus *de uſuris, part. 1. cap. 2. art. 4.* ubi de alienationibus peculiaribus, tam ex jure gentium, quam Quiritum late agunt.

f *Conditionem.*) Innocentius in præſenti vocem hanc accipit pro contractu conditionali, per quem prædium Eccleſiæ reddatur conditionale, ideſt cauſa, ſeu natura prædii; quæ ſententia merito ab omnibus improbatur. Alii legunt *conductionem*, quos idem Innocentius reprehendit ex eo, quia conducere non eſt alienare, *l. penult. §. inſtit. ff. de legat. 2.* quia locatio, ſive conductio, non ſolet dominium mutare, *l. non ſolet, ff. locati, l. ad probationem, l. ſi conductionis, C. eod. tit.* Quintinus *in repetit. ad hunc textum*, legit *conditionem teſtamenti*, quia qui teſtamentum condit, alienat: ſed merito eum reprehendit Germonius *l. 2. animadverſ. c. 20.* Alii legunt *conceſſionem*, quia conceſſio alienationis ſpecies eſt, *ex c. cum nos, de his quæ fiunt a Prælat. cap. 2. hoc tit. in 5. compil.* Tandem his omnibus omiſſis Cironius in præſenti retinet *conditionem*, & exponit, id eſt pactionem ſuper rebus Eccleſiæ initam; nam verbum *conditio*, ſumitur pro pacto, *l. ſocietatem, ff. pro ſocio.* Inde ſtare conditionibus, pro ſervare pacta, apud M. Tullium, *l. 16. ad Tyronem*, ibi: *Sin illi ſuis conditionibus ſtare noluerint, bellum paratum eſt.* Et *l. ſed Celſus 6. §. conditio, ff. de contrahenda emptione, l. debitori 6. C. de pactis.* Prohibetur igitur juxta mentem Cironii in præſenti pactio ſuper rebus Eccleſiæ, quæ præjudicium afferre poteſt, *c. plerique, de pactis;* non tamen omnis pactio, ſed ea tantum, quæ damnum afferre poteſt Eccleſiæ, ut exprimitur *in d. extravag. Ambitioſæ, hoc tit.* in illis verbis: “Omneque pactum, per quod ipſorum dominium transfertur.” Qua ſententia retenta, aliqui inferunt, pactum retrovendendi, aut ſimile, emptionis reſolutorium, nec ex intervallo, nec in continenti a Prælatis Eccleſiæ opponi poſſe ſine debita ſolemnitate, alias nullum eſſe, ut docuit Fachin. *l. 2. controv. c. 3.* quæ doctrina quoad pacta ex intervallo adjecta plane procedit, ex traditis a Gloſſa *verbo Emiſiſti, in l. 6. C. de prædiis minor.* Pinel. *in l. 1. p. 3. n. 54. C. de bonis matern.* Circa pacta vero reſolutoria adjecta in contractu, quem potuit Prælatus ſine ſolemnitate celebrare, dubium eſt: & pro ſententia Fachinei facit verbum hoc, *conditionem*, quo prohibentur, juxta Cironium pacta, quibus Eccleſia rerum ſuarum dominium amittit: ſed per pactiones reſolutorias, veluti de retrovendendo, legis commiſſoriæ, aut addictionis in diem, dominium rei emptæ in venditorem transfertur, *l. ubi demum 5. §. ſed & Marcellus, ff. de in diem addict.* ideoque poteſt actione in rem uti, *l. ſi quis action. ff. de rei vind.* ergo hujuſmodi pacta reſolutoria, etiam in continenti, ſine ſolemnitate adjici nequeunt. Facit etiam, quod hujuſmodi pacta, quibus alienationi aditus paratur in rebus minorum, abſque debita ſolemnitate inita improbantur, *l. 1. §. fin. ff. de rebus eorum, l. ſi ad reſolvendum, C. de prædiis minor.* docent Albericus *ibi*, Fabianus de Monte *in tr. de emptione, q. 7. in princ.* Menochius *l. 2. de arbitr. caſu 171. n. 31.*

Contraria tamen ſententia, videlicet hujuſmodi pacta reſolutoria, ſine ſolemnitate adjici poſſe a Prælato Eccleſiæ, vel 6
tutore in contractibus a ſe utiliter geſtis, docuerunt Cagnolus *in l. 2. n. 151. C. de pact. inter emptor.* Tiraquel. *de retract. convent. tit. final. n. 13.* Pinel. *d. 3. p. n. 54.* Guttierez *de tutel. 3. p. cap. 5.* Larrea *1. tom. deciſ. 40. n. 70.* Cyriacus *controv. forenſ. l. 2. controv. 339. & ſeq.* Vela *2. t. diſſert. 37. n. 43.* pro qua ſententia expendi poſſunt textus *in c. verum 3. de cond. appoſ. l. cauſam 20. ff. de manumiſſ. l. ſi rogatus 20. §. ſed ſi hac, ff. de manumiſſ. vind. l. 1. C. quando decret. opus non eſt*, ubi hujuſmodi pacta reſolutoria ſine ſolemnitate in contractibus lucrativis admittuntur; ergo & in oneroſis non debent improbari. Accedit, quia per hujuſmodi pacta reſolutoria, non tam dominium transfertur, quam contractus reſolvitur, *d. l. ſi quis hac, ff. de rei vind.* ubi Antonius Faber. Igitur ſervanda ſunt a Prælato, vel tutore in illis caſibus, in quibus ipſi ſine ſolemnitate contrahere valent. Fuſe eam probant Montero a Cueva *deciſ. 47.* Arias de Meſa *l. 3. var. c. 25. n. 13.* Olea *de ceſſ. jurium l. 2. q. 2. per totam.* Nec hac ſententia retenta obſtat præſens textus, & textus in dicta extravaganti *Ambitioſæ*, ibi: “Pactum, per quod dominium transfertur.” Nam his verbis improbantur pactiones, per quas intendit Prælatus transferre dominium irrevocabiliter acquiſitum: at in ſpecie pacti reſolutorii nulla fit alienatio, cum ad eventum uſque conditionis dominium retineatur. Nec etiam obſtat textus *in d. l. 1. §. fin. ff. de reb. eorum:* nam in eo textu non fuit appoſita pactio reſolutoria, aut ea, quæ venditionem revocabilem præſeferret: ſed pactio illa, quæ cum dominum minori quæſitum oſtenderet, nova obligatione, quæ alienationi aditum parabat, minorem adſtringebat: fuit enim in ea ſpecie conventum, ut quamdiu pretium non ſolveretur, pignori eſſet ſuppoſita res empta: cum autem pignus in re aliena non conſiſtat, *l. 2. C. ſi aliena res, leg. ſi rem aliam, ff. de pignorat. l. 1. ff. de pignoribus;* & qui vult conſequens, antecedens etiam neceſſarium velit, *l. 2. ff. de juriſd.* inde fit, ut actum intelligatur, quod tranſeat in minorem dominium rei emptæ, quoties ipſi hac lege venditur res, ut quoad ipſe pretium ſolverit, res pignori ſubjecta ſit: quo caſu valet quidem venditio, ſed conſtitutio pignoris vitiatur, quia in ipſa pignoris obligatione non interceſſit ſolemnitas, quę in alienatione rerum minoris deſideratur. Sed hæc interpretatio, etſi defendi poſſit, admiſſa ſententia eorum, qui docuerunt, quod

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.R.L.

quod licet in emptione celebrata ab Eccleſia, vel minore, adjici poſſit pactum reſolutorium; ex quo opportuno tempore tollitur intellectus prioris contractus: tamen conſtitutio pignoris etiam in continenti fieri non poteſt, quia per eam ſalvo manente contractu læditur jus publicum, quod exigit certam ſolemnitatem in alienatione rerum Eccleſiæ, ſeu minoris, quam defendunt Fachineus d. l. 2. controv. c. 3. Trentacinq. l. 2. var. tit. de minor. reſol. 9. n. 7. Lara de vita hominis, c. 23. n. 11. Hermoſilla in l. 4. tit. 5. pag. 5. gloſ. 2. n. 25. Acoſta de privil. credit. ampl. 4. n. 3. Vela differt. 37. n. 32. Faber in Papin. tit. 12. princip. 8. illat. 55. Larrea deciſ. 40. n. 71. Arias de Meſa l. 3. var. c. 5. n. 13. tamen juxta contrariam ſententiam, quæ non ſolum pactum reſolutorium in continenti in ea ſpecie admittit, verum & pignoris conſtitutionem, quam defendunt Montero a Cueva deciſ. 37. Olea de ceſſ. jur. tit. 2. q. 2. n. 24. ſuſtineri non poteſt, ſiquidem in eo §. finali, juncta lege ſequenti, conventio adjecta fuit in continenti, & nihilominus improbatur; igitur quia in pacto reſolutorio etiam in continenti adjecto adhiberi debet ſolemnitas, quæ in alienatione rerum minoris deſideratur: quare reſponſum illud Ulpiani difficile, nec ad cauſarum deciſionem allegari poſſe, dixerunt Larrea ubi ſupra, n. 69. Acoſta d. ampliat. 4. n. 5. & perduram eſſe Ulpiani ſententiam docuit Mathienzo in l. 2. tit. 3. l. 5. recopil. gloſ. 1. n. 17. Sed adhuc hac ſententia retenta, dici poteſt cum Doctore Olea d. q. 2. n. 41. in eo textu conventionem illam, ut prædia eſſent loco pignoris, donec pretium ſolveretur, non fuiſſe incontinenti adjectam tempore venditionis celebratæ, ſed tempore traditionis: unde cum ex intervallo pactum illud adjectum eſſet, ideo juxta ſupra tradita non ſuſtinetur, niſi adhibita ſolemnitate, quæ in alienatione rerum minoris deſideratur. Similiter pactum ex intervallo fuiſſe adjectum in d. l. ad reſolvendum, l. 2. C. ſi adverſus donat. docuerunt Larrea d. deciſ. 40. n. 17. Cyriacus controv. 240. num. 10. Olea ubi ſupra, n. 18. Verum etſi omnia hucuſque tradita vera ſint, admiſſa ſententia Cironii, qui conditionem in præſenti pro conventione accipit, ſeu pro pactione, mihi ſemper placuit ſententia Antonii Auguſtini in præſenti, Cujacii hic, Germonii dicto c. 20. & lib. 3. de ſacror. immunit. cap. 17. n. 97. qui prorſus rejiciunt dictionem hanc, conditionem, ab hoc textu: nam cum in ejus autographis, & codicibus ex quibus præſens textus tranſcriptus fuit, non reperiatur, videlicet in dicta conſtitutione 7. Juſtin. dict. cap. 29. apud Ivonem & Burchardum, non eſt ratio quare eam admittamus, præcipue cum in nulla alia canonica deciſione, ubi de alienatione Eccleſiæ agitur, reperiatur.

g Donationem.) De qua agemus in cap. 3. de donat.

h Venditionem.) De qua egi in cap. 1. de his quæ fiunt a Prælat.

i Permutationem.) De qua agemus in c. 1. de rerum permut.

k Emphyteuſim.) De quo alienationis modo agemus in c. ad aures, hoc tit.

l Leonina conſtitutio.) An hæc verba referantur ad conſtitutionem Leonis IV. Pont. relatam a Gratiano in c. monemus 18. 12. q. 2. an vero ad conſtitutionem Imperatoris Leonis, de qua ſtatim, quærit Germonis l. 3. de ſacror. immunit. c. 17. n. 94. qui docet, in præſenti agi de conſtitutione Pontificis Leonis: ſed Gloſſa, & communiter repetentes in præſenti rectius verba relata acceperunt de lege Leonis, per quam latius, & accuratius conſultum eſt Eccleſiæ; prohibita rerum ejus alienatione. Quæ conſtitutio Leonis, & Anthemii extat in l. jubemus, C. de ſacroſ. Eccleſ. inter quam, & conſtitutionem Anaſtaſii relatam in l. privilegia 17. C. eod. tit. & aliam Juſtin. in d. Novel. 7. illud intereſt, quod Leonina conſtitutio tantum pertinuit ad majorem Eccleſiam Conſtantinop. ejuſque rerum immobilium alienationem inhibuit; lex autem Anaſtaſiana perrexit jus illud etiam ad alias Eccleſias, quæ ſuberant Patriarchæ Conſtantinopol. vel in eadem urbe, vel intra ejus territorium. Deinde eadem lege cautum fuit, ut aliarum Eccleſiarum res immobiles alienari poſſent, interveniente decreto, ſive cum cauſæ cognitione, & monumentis actorum apud Magiſtratum cenſus, vel defenſores civitatum. Tandem Juſtinianus in d. Novel. 7. Anaſtaſii conſtitutionem abrogavit, Leoninam vero confirmavit, & multis capitibus auxit, ut conſtat ex ejus ſerie ſupra relata, ex qua Novella 7. & partim ex Novella 120. deſumpta eſt authentica Hoc jus, C. de ſacroſ. Eccl. quæ tranſcripta legitur apud Gratianum in c. 2. §. hoc jus, 10. q. 2. De pœnis vero a ſacris canonibus ſtatutis in alienantes res Eccleſiæ, agemus infra in commentario ſequenti.

COMMENTARIUM.

8 Concluſio traditur, & probatur.

Ex hoc textu talis venit exagitanda aſſertio: Res Eccleſiæ alienari non debent. Idem cavetur in c. quiſquis 19. c. Apoſtolicos 33. c. Diaconi 35. c. quiſquis 37. c. Abbatibus 41. c. ſicut 49. c. non liceat 62. & fere per totam 12. q. 2. c. infames 17. 6. q. 2. c. 1. 10. q. 2. c. poſſeſſiones 92. 16. q. 1. c. ſi ſacerdos 10. 16. q. 3. c. quicumque 2. 17. q. 4. c. 1. c. tua, de his quæ fiunt a Prælat. c. 2. de donat. c. 1. & per totum, hoc tit. lib. 6. Clement. 1. eod. tit. extravag. Ambitioſæ, eod. tit. Concil. Aurelian. 4. can. 9. "Ut Epiſcopus, qui de facultate propria Eccleſiæ nihil reliquit, de Eccleſiæ facultate, ſi quid aliter, quam canones eloquuntur, obligaverit, vendiderit, aut diſtraxerit, ad Eccleſiam revocetur. Et can. 11. ibi: "Si quid Abbatibus, aut ſacris monaſteriis, aut parochiis pro Dei contemplatione oblatum fuerit, in ſua proprietate hoc Abbates, vel Presbyteri minime revocabunt, nec alienari a cunctis fratribus debet. Et can. 18. ibi: Quicumque clericus aliquid jure eccleſiaſtico, ſeu per ſcripturam acceperit ad utendum, & poſtmodum alienare quacumque occaſione voluerit, non valebit. Et can. 34. ibi: Quiſquis agellum Eccleſiæ in die vitæ ſuæ a quocumque ſacerdote, cui poteſtes eſt, acceperit poſſidendum, quæcumque ibi profecerit, alienandi nullam habeat poteſtatem. Aurel. 5. can. 13. ibi: Ne cui liceat res, vel facultates Eccleſiæ, aut monaſteriis, vel xenodochiis pro quacumque eleemoſyna cum juſtitia delegatas retentare, alienare, atque ſubtrahere. Tolet. 3. can. 3. Hæc ſancta Synodus nulli Epiſcoporum licentiam tribuit res alienare Eccleſiæ, quoniam & antiquioribus canonibus hæc prohibetur." Tolet. 9. can. 3. 5. & 8. Narbonenſe c. 8. Pariſienſe l. 1. c. 17. quorum verba refert Ant. Auguſt. in epit. lib. 15. tit. 31. l. jubemus 14. authent. hoc jus, l. penult. C. de ſacroſ. Eccl. Novel. 7. & 120. Juſtin. Trident. ſeſſ. 22. de reform. c. 11. Conſtitutio Emanuelis Comneni, aut Bulla aurea de prohibita alienatione rerum eccleſiaſticarum, apud Balſamonem in notis ad 7. Synodum, can. 12. pag. mihi 516. ex editione Gent. Hubert. & poſtea ab Edmund. Bonif. in libr. juris Orient. & Dionyſ. Gothofredo poſt novellas Juſtiniani, & Leonis, ſub prædicto Emanuele, tit. 9. & 10. l. 1. & 2. tit. 14. partit. 7. Illuſtrant ultra congeſtos in præſenti a Barboſa & Garanna, Caſtillo de uſufr. c. 64. Trentacinquius l. 3. var. tit. de rerum alienat. reſolut. un. per tot. Hermoſilla in l. 5. tit. 5. partit. 5. gloſ. 1. per tot. Vela t. 1. deciſ. 15. Barboſa lib. 3. juris eccleſ. c. 30. per totum, & de poteſt. Epiſc. alleg. 55. Lotherius de re beneſ. lib. 3. c. 25 plures referens Carvalho in c. Raynuntius, 2. p. n. 314. Arias de Meſa lib. 2. var. c. 41. & lib. 3. c. 23. Olea de ceſſ. jur. tit. 2. q. 1. & 2. Angujanus lib. 1. de legib. controv. 14. Germonius lib. 2. animadv. c. 20. Balſamon in can. 12. Synodi 7. & in can. 29. & 36. Synodi Carthag. & in can. 13. Conc. Ancyr. Corvinus l. 2. aphoriſ. tit. 41. Cujacius in præſ. Quintanadvennas l. 2. eccl. a n. 68. Chopinus l. 3. de ſacra pol. in 6. Valenzuela conſil. 3. Hieron. Garcia t. 2. polit. regul. fol. 621. Rodericus Suarez alleg. 21. Thomas Hurtado t. 1. de congrua ſuſtent. reſol. 2. per tot. Velaſco de privil. pauper. l. 1. q. 22. Pet. Gregor. lib. 1. de repub. c. 31. Vighel. in methodo juris can. fol. 369. P. Gretſerus l. 3. de immunit. eccleſ. Scombornerius l. 4. polit. c. 2. Gibalinus t. 2. de negot. l. 4. c. 8. Farin. in repert. de contract. q. 10. Delbene t. 2. de immunit. c. 17. Dartis de beneſ. ſect. 7. Rouſſellius l. 5. hiſt. Pontif. juriſd. c. 1. Olea de ceſſ. jur. tit. 7. q. 1. n. 2. Bottiller. de ſucceſ. c. 2. theor. 56. Marinis l. 1. reſol. c. 4. uſque ad 7. Caſtillo de aliment. c. 64. Paulus Melius in ejus addit. Germonius lib. 3. de ſacr. immun. c. 17.

Sed pro dubitandi ratione in præſentem aſſertionem ita inſurgo. Certum eſt, Eccleſiam verum ſuarum rerum dominium habere, ut probavi c. 1. & 2. hoc tit. unde ſequitur neceſſario, ad libitum poſſe de illis diſponere, eaſque quocunque titulo alienare, & in alium transferre, §. per traditionem: Inſtit. de rer. diviſ. l. quæ ratio ne 9. §. hoc quoque, l. traditio 20. ff. de acquir. rer. domin. l. incivile 12. C. de rei vind. l. in re mandata 21. C. mandati. In hoc enim præcipuam dominii partem conſiſtere certum eſt, ut late probat Donellus l. 9. comm. c. 9. Unde dicendum videtur, nulla potuiſſe prohiberi lege hanc liberam diſponendi facultatem. Augetur hæc difficultas ex eo, nam qui repudiat legatum, vel hæreditatem, alienat res in ea comprehenſas, l. magis puto 5. §. ſi pupillus, ff. de rebus eorum, l. quod ſi minor 24. §. non ſemper, ff. de minor. l. fin. C. de repud. hered. Sed Prælatus Eccleſiæ poteſt propria auctoritate repudiare hæreditatem, vel legatum Eccleſiæ relictum, ut de hæreditate conſtat ex c. fin. 17. q. 2. De legato ſuadetur ex eo, quia acquiſitio legati continet in ſe lucrum, l. legatum 34. de legat. 2. & per conſequens, ſicut in lucro acquirendo poteſt ſervus Domino præjudicare, l. fin. §. ſin aut. C. de acquir. hæredit. ita & Prælatus poterit repudiare legatum Eccleſiæ relictum. Augetur hæc difficultas ex eo, quia uſucapio, ſeu præſcriptio alienatio eſt, l. alienationis 28. ff. de verb. ſign. ſed res Eccleſiæ uſucapione, & præſcriptione acquiri poſſunt, cap. 1. c. ad aures, de præſcription. ergo quia res Eccleſiæ alienari poſſunt. 9 Impugnatur tradita aſſert.

Qua dubitandi ratione ita fulcita minime obſtante, vera eſt præſens aſſertio, pro cujus expoſitione præmiſſis, quæ pro origine hujus prohibitionis repetenda adduxi in c. 1. de his quæ fiunt a Prælat. ſciendum eſt, quod ſicut in quibuſdam caſibus emere, & vendere compellimur, ut in exemplis relatis in l. 1. §. cura, ff. de offic. Præfect. urb. l. 2. ff. de his qui ſunt ſui, l. 2. C. de patribus qui filios: ita e converſo jus nunquam alienandi facultatem domino aufert, quamvis eam interpretatione coanguſtandam, utpote odioſam exiſtimet Socinus conſil. 112. n. 21. volum. 1. Cujus generis plures prohibitiones inveniuntur in utroque jure, ut probat Donellus l. 9. comment. c. 10. inter quas eſt illa, quæ res Eccleſiæ vetat alienare, tot utriuſque juris ſanctionibus confirmata. Circa alienationis autem modos, & contractus a Prælatis Eccleſiæ ſine debita ſolemnitate celebrandos, ultra relatos in præſenti textu, interpretes nonnullos addunt, & examinant, veluti ceſſionem actionum an videlicet Eccleſia poſſit eas cedere quam quæſtionem pro utraque parte docte exagitat Olea de ceſſ. jur. tit. 2. q. 1. qui eam ita reſolvit: Aut jura competunt ad res immobiles, vel mobiles, ſed pretioſas, aut quæ ſervando ſervari poſſunt: & eo caſu affirmant ceſſionem non poſſe fieri ab Eccleſia ſine ſolemnitate a jure præſcripta; vel jura competunt ad res mobiles, vel quæ ſervando ſervari non poſſunt, & tunc ceſſionem admitti abſque ulla ſolemnitate. Secundo circa concurſum creditorum formandum a Prælato inter creditores Eccleſiæ idem diſputat Salgado p. 1. Labyrinti, c. 1. §. 2. & reſolvit, hodie Eccleſiam minorem, vel Rempublic. nullo premiſſo decreto, & abſque juris ſolemnitate poſſe formare concurſum cum ſuis creditoribus. Alios caſus reſolvunt in utroque foro Hieron. Garcia, & Thomas Hurtado ubi proxime. Præſentis 10 Traduntur cauſæ hujus prohibitionis.

tis vero prohibitionis cauſas, ſeu rationes varias adducunt Interpretes, licet non omnes ita veras. Primum deducunt ex eo, quia talis prohibitio lege divina nititur, juxta illud Levitici c. 25. ibi: "Suburbana Levitarum ne veneant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt." Facit, quia ſemel res Deo dicata, ad humanos uſus transferri non debet, c. nulli 3. c. injuſtum 55. 12. q. 2. c. injuſtum, de rer. permut. c. quæ ſemel 4. 19. q. 3. c. ad hæc 4. de rel. domibus, c. ſemel, de reg. jur. in 6. Sed hæc ratio ſuſtineri non poteſt; nam alias ſequeretur, nullo in caſu prædia eccleſiaſtica poſſe alienari, quod falſum eſt, ut infra dicemus: quare alia communiter aſſignatur ratio ex favore religionis petita, quia ſumma eſt ratio, quæ pro religione, facit l. ſunt 43. ff. de religioſis, l. ſancimus 22. C. de ſacroſ. Eccleſ. c. in præſentia, de probat. Sed his rationibus omiſſis, veræ cauſæ præſentis prohibitionis exprimuntur in ipſis conſtitutionibus, ubi talis prohibitio ſtatuitur. Prima in d. l. jubemus 14. repetita in c. 2. 20. q. 2. in illis verbis: "Ut ſicut ipſa religionis, & fidei mater perpetua eſt, ita ejus patrimonium jugiter ſervetur illæſum." Quæ innuunt utilitatem Eccleſiæ huic prohibitioni occaſionem præbuiſſe. Eſt enim valde conveniens Eccleſiæ, ut ei conſerventur bona propria, ex quibus ſumptus exhibeat ad alendos miniſtros, & inſtauranda ædificia cum ſine bonis temporalibus ſtare non poſſint, c. ſi quis 7. 1. q. 3. notarunt Æneas Robertus l. 2. rer. jud. c. 2. Valenzuela contra Venetos 1. p. n. 63. optime Donellus lib. 9. com. c. 10. ideo oportet poteſtatem Prælatorum Eccleſiæ certis finibus coercere, ne ſub prætextu adminiſtrationis in vitium diſſipationis irruant, quod longe abhorrent ſacri canones; c. venerabilis 37. de offic. deleg. Secunda ratio redditur in c. quiſquis 19. 12. q. 2. videlicet, quia non decet, ut Prælatus diſpergat, quæ non collegit, hæc autem impulſiva tantum eſt, non finalis: nam licet miniſterio Prælati res Eccleſiæ acquiſita ſit, non minus alienari prohibetur, quam aliæ res Eccleſiæ, c. 1. & 3. 11. q. 3. Accedit exemplum minorum, de quibus ad Eccleſiam valet argumentum, c. auditis, de in integrum reſtit. nam minoribus, & eorum tutoribus etiam prohibitum eſt prædium ruſticum, aut urbanum diſtrahere, l. 1. §. 1. ff. de rebus eorum, l. 2. & per tot. C. de prædiis minor. vel etiam rem mobilem pretioſam, l. lex 22. C. de adminiſtr. tut. ergo ſicut tutor res minoris ſine decreto, & ſolemnitate a jure præſcripta alienare nequit; ita nec Prælatus Eccleſiæ, qui pro tutore habetur, ejus bona ſine debita ſolemnitate alienare valet. Quando autem ex tranſcurſu temporis præſumatur ſolemnitatem inter eos eſſe, explicat Marinis l. 1. reſ. col. 28.

11 De rebus alienari prohibitis.

Cum ergo ob Eccleſiæ utilitatem diſtractio bonorum ejus prohibita ſit, plerumque autem expediat, atque utilis ſit alienatio, ut dicetur in l. jubemus, §. ſane, C. de ſacroſ. Eccleſ. faciunt textus in l. quod ſi minor 24. §. 1. ff. de minoribus, l. cum plures 12. §. 1. ff. de adminiſtr. tut. ut contingit in rebus, quæ ſine detrimento ob interitum ſervari non poſſunt, argumento legis quæ tutoris, C. de adminiſtr. tut. ideo hæc prohibitio abſoluta non eſt; imo licet rei appellatio latiſſima ſit, l. rei 5. l. rei 23. ff. de V. S. tamen in præſenti non æqualiter in omnibus rebus procedit: primis enim Eccleſiæ canonibus tantum immobilia, ſervi ruſtici, coloni, & annui redditus alienari prohibebantur ex hoc textu ibi, Rem immobilem, c. ut ſuper 8. c. ad audientiam 9. hoc tit. exceptis prædiis modicis, de quibus agemus in cap. ut ſuper 8. §. poſſeſſiones, hoc tit. res autem mobiles abſque ulla ſolemnitate diſtrahi poterant. Poſtea protracta fuit hæc prohibitio ad res mobiles pretioſas, ſeu quæ ſervari poſſent, d. extravag. ambitioſæ. Nec tunc obſtat textus in c. is cui 42. de elect. l. 6. quem exponit Garanna in præſ. Quæ tamen dicantur mobilia, & an pecunia, annui redditus, & actiones pro immobilibus habeantur, late proſequuntur Veſpertini noſtri Anteceſſores in præſ. Olea d. titul. 2. qu. 1. Hieronymus Garcia, & Thom. Hurtado ubi ſupra.

12 De cauſis ex quibus fieri poteſt alienatio.

Nec etiam ſacri Canones abſolute inhibent rerum Eccleſiæ alienationem, ſed ita demum, ſi fiat ſine cauſa, abſque juris ſolemnitate, unde alienatio quæ fit ſervatis ſervandis, ſuſtinetur, quare exponendum ſupereſt, quænam cauſæ ſufficiant ad talem alienationem? Et Gloſſa in c. ſumma, 12. q. 2. tres cauſas agnoſcit, neceſſitatis videlicet, utilitatis, & inutilitatis quas deducit ex c. ſicut 16. c. ſine except. 52. c. terrulas 56. c. ad aures 70. cum ſequenti, 12. q. 2. Authent. hoc jus, l. ſancimus, C. de ſacroſ. Eccleſ. Novella 6. Juſtin. quam edidit etiam, ac notis illuſtravit P. Pitheus poſt collat. l. Moſaic. p. 192. Gloſſam ſequuntur Redoanus de rebus Eccleſ. q. 19. Gilkenius in d. authent. hoc jus, Molina de juſtitia, diſp. 468. concluſ. 2. Menochius l. 2. de arbitr. caſu 172. n. 8. quæ omnes cauſæ utilitatem Eccleſiæ reſpiciunt, & comprehenduntur in d. c. ſine exceptione, in illis verbis; "Aliquid horum fiat, ut meliora; & in dicta extravag. ibi: Cum evidenti utilitate." Quare hæc cauſa finalis dicitur a Doctoribus permittendæ alienationis. De ſolemnitate in hac alienatione adhibenda nonnulla adduxi in c. 1. de his quæ fiunt a Prælat. & an alienatio ſine ſolemnitate, ſed cum cauſa celebrata nulla ſit, dicemus infra in c. 6.

13 Diſſolvitur dubitandi ratio.

Nec obſtat dubitandi ratio ſupra expenſa, cui ſatisfaciendum eſt dicendo, interdum contingere, ut qui dominus eſt, alienare abſolute non poſſit, ut docetur in princ. Inſtit. quibus alienare liceat, vel abſque certa ſolemnitate alienare nequeat, ut contingit in minore, poſſeſſore majoratus, & ſimilibus, ut probant Molina de primog. lib. 1. c. 11. & 18. Covarr. lib. 3. variar. cap. 5. n. 5. Unde licet penes Eccleſiam verum dominium rerum ipſius reſideat, tamen juſtis ex cauſis ſupra relatis potuerunt ſacri canones alienationem ipſarum rerum ſine certa ſolemnitate prohibere. Accedit, quia Eccleſia ipſa, penes quam dominium reſidet, expers eſt animi, ſeu conſenſus, unde cum alienatio explicari debeat per ejus Prælatos, & illi tantum ſint adminiſtratores, poſſunt res ipſas diſtrahere. Nec obſtat primum augmentum, pro cujus ſolutione, omiſſa quæſtione, utrum repudiatio hæreditatis, vel legati ſit alienatio, quam late diſputant Fornerius, Gentilis, & Gedeus in l. alienationis, ff. de V. S. Oſualdus lib. 23. Donelli, cap. 18. littera E, Gomez lib. 2. variar. c. 14. n. 14. Caſtillo lib. 1. controv. c. 112. plures congeſti a Meſa lib. 2. variar. c. 41. per tot. dicendum eſt, Prælatum Eccleſiæ non poſſe exemplo tutoris repudiare hæreditatem delatam, vel legatum relictum Eccleſiæ, ut probat Gibalinus t. 2. de negot. lib. 4. c. 8. ſect. 5. quia ut ſupra dixi, non ſolum prohibitum eſt illi res Eccleſiæ alienare, verum & jura illi competentia, c. 2. hoc tit. in 6. Clement. 1. hoc tit. unde poterit jus Eccleſiæ delatum repudiare, ut probant Molina de juſtitia, tr. 2. diſp. 468. n. 12. Arias de Meſa d. c. 41. n. 11. & ita in acquirendis non poſſe Prælatum præjudicare Eccleſiæ, probant Gratianus diſcept. c. 674. Redoanus de rebus Eccl. q. 2. c. 12. Delbene, & alii, quos laudat, & ſequitur Valeron de tranſact. titul. 4. q. 1. ex n. 7. Nec obſtat textus in d. c. final. 17. q. 4. nam omiſſis quæ pro ejus illuſtratione adduxerunt Covarr. lib. 1. variar. c. 19. Donellus lib. 12. c. 32. Petrus Gregorius lib. 3. de republica, c. 19. n. 13. Fornerius lib. 2. rerum quotidian. c. 8. Meril. lib. 2. obſerv. c. 34. Mancinus ſacri juris differt. 15. c. 16. Mornacius in l. Papinianus 8. §. ſi imperator, ff. de inoffic. Ritheiurſius in notis ad Salvianum, fol. 430. Vinnius lib. 2. ſelect. c. 32. Manrique de different. q. 47. Hermoſilla in l. 8. tit. 4. gloſſ. 3. part. 5. dicendum eſt, in eo textu non dubitari, an in repudiatione hæreditatis, de qua in eo textu agitur, deberet intervenire ſolemnitas, vel non; ſed an in eo caſu Aurelius Epiſcopus a D. Auguſtino relatus, excuſandus eſſet, quia donationem reddidit, & reſtituit filiis donatoris poſtea natis. Et docetur Epiſcopum res donatas reſtituere debere, non jure fori, ſed jure poli; quia cum illa donatio facta fuiſſet ab eo, qui liberos non habebat, nec ſperabat, ſuſceptis poſtea liberis a donatore, qui ſi de illis cogitaſſet, talem donationem non feciſſet, juxta legem ſi unquam, C. de revocandis, l. cum avus, ff. de condit. & demonſt. merito dicitur in d. c. fin. contra mentem donatoris, & æquitatem naturalem non poſſe Eccleſiam retinere res ſibi donatas. Nec obſtat ultima difficultas, pro cujus ſolutione dicendum eſt, quod cum regulariter alienatione rerum prohibita, non cenſeatur inhibita alienatio, quæ ex juris neceſſitate fit, l. 1. ff. de fundo dotali, l. & poſt litem 12. l. alienationes 13. ff. famil. erciſcund. l. 1. C. commun. divid. l. filius 114. §. Divi, el 2. ff. de legat. 1. l. peto 69. §. prædium, ff. de legat. 2. l. ſed & ſi 3. §. pignori, ff. de rebus eorum, l. inter 17. C. de præd. minor. docent Molina lib. 4. de primog. c. 8. Donellus lib. 9. comment. c. 10. Cujacius lib. 7. qq. Papin. & ibi Faber in d. l. alienationis, ff. famil. erciſc. Caſtillo lib. 5. controv. c. 113. ideo in hac prohibitione alienationis rerum Eccleſiæ non comprehenditur alienatio, quæ ex juris neceſſitate fit, ut late probant Arias de Meſa l. 3. var. c. 26. & 27. qui hujus neceſſariæ alienationis varia exempla refert. Primum quoties judicis ſententia res aliqua ab Eccleſia aufertur legitime; nam eo caſu etiam res minorum, vel dotales alienari poſſunt, d. l. 1. ff. de fundo dotali, d. l. 3. §. pignori, de rebus eorum. Secundum, cum ad diviſionem prædii communis Eccleſia provocatur, quem caſum illuſtrat Arias de Meſa d. lib. 3. c. 28. per tot. & jam examinavi in c. 3. de probat. Tertium exemplum refert Meſa d. c. 27. cum res pignori ſubjecta diſtrahitur; hæc enim alienatio magis executio prioris obligationis, quam nova obligatio eſt, l. ſi pupillorum 7. §. 1. ff. de rebus eorum: nec intereſt, quod in eodem §. ait Ulpianus, tutius eſſe ſi prius Prætor adeatur, quaſi illius decretum neceſſarium ſit ad pignoris diſtractionem; nam verbum tutius, ibi conſilium potius, quam neceſſitatem importat, ut in l. ſervum 34. §. ſi is cui, ff. de oblig. & act. c. quemadmodum 25. §. ult. de jurejur. Nec etiam obſtat §. ſi Prætor, ejuſdem legis 7. ubi docetur, quod ſi res ex decreto Prætoris pignori detur, non poterit diſtrahi abſque novo decreto. Nam hoc ita accipiendum eſt, ſi ſtatim ac decretum pignoris cauſa datum eſt, petatur diſtractio; ſecus vero ſi ex poſt facto venditio fiat, juxta legem 4. ff. de pignoratis. Quartum exemplum refert Meſa, d. c. 26. cum Eccleſia eſt hæres inſtituta, & rogata eſt reſtituere hæreditatem, quo caſu abſque ulla ſolemnitate reſtituere eam valeat; quia hæc alienatio non tam ex voluntate Eccleſiæ fit, quam ex neceſſitate, argumento textus in l. magis puto 5. §. ſi fundus, ff. de rebus eorum. Quintum exemplum adducitur ex caſu uſucapionis, ſeu præſcriptionis rerum Eccleſiæ, quod examinavi in c. de quarta, de præſcrip. Ultimum tandem exemplum adducit Meſa d. c. 27. n. 6. ex redemptione cenſus Eccleſiæ facta ſine ſolemnitate; quia quamvis qui ſolutionem recepit, alienare intelligatur, §. at ex contrario, Inſtit. quibus alienare liceat, tamen neceſſaria potius quam voluntaria eſt, cum ex legis miniſterio fiat, imo ex natura contractus obligatio reſolvatur, ut docent Gaſpar Rodrig. de annuis reddit. lib. 2. q. 15. a n. 80. Avendanno de cenſibus cap. 105. n. 2.

Manet ergo, præſentem prohibitionem locum non habere in alienatione neceſſaria: nec tunc obſtant textus in l. quidam 10. l. rogo 21. ff. de fideic. libert. ubi prohibita ſervi alienatione a teſtatore, non ſolum voluntaria, verum & neceſſaria diſtractio prohibita cenſetur, adeo ut quocumque modo hæres ſervum alienaverit, libertas illi competat: ergo idem dicendum eſt in præſenti prohibitione alienationis rerum Eccleſiæ. Pro quorum jurium expoſitione, omiſſis ſolutionibus traditis a Rolando, & Ruino, quas refert Arias de Meſa d. c. 26. n. 10. di- 14 Exponitur L. quidam 10. L. rogo 21. ff. de fideicom. libert.

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

dicendum eſt, aliquando prohiberi alienationem ſervorum a teſtatore odio ipſorum, ut *in l. ex quidem 5. C. ſi mancipium*; quod & feciſſe Auguſtum teſtis eſt Svetonius *in ejus vita*, *c.* 21. aliquando vero prohiberi favore ipſorum, ut non aliam, quam hæredis experiantur ſervitutem; quo caſu ſi alienati ſint, libertatem aſſequuntur, *l. cum fidei* 9. *d. l. quidam* 10. ut contingit in domo alienari prohibita, quæ in caſum alienationis cenſetur per fideicommiſſum proximioribus de familia relicta, *l. peto* 69. *§. fratris*, *ff. de legat.* 2. Unde ad effectum fideicommiſſi conſequendi nihil intereſt, quoquo modo diſtractio fiat, ex voluntate videlicet, an ex neceſſitate; quia utroque caſu impleta conditio cauſetur, ut explicat Cujac. *l.* 15. *obſ. c.* 5. licet in aliis caſibus ſupra relatis non idem procedat. Illud tamen circa eumdem caſum diſcrimen notandum eſt, inter caſum, in quo ſervorum diſtractio fit urgentibus teſtatoris creditoribus, ſeu alienatione neceſſaria ex pacto ejuſdem proveniente, aut propter creditores hæredis, aut *in d. l. peto*, *§. prædium*, *l. Statius* 48. *§. ult. ff. de jure fiſci*; ut primo caſu, etiamſi ſervi, aut bona alienentur, fideicommiſſum extinguatur, *d. l. cum fidei* 9. ubi *nondum*, pro *non*, accipi notavit Gothofr. ibi: ſi vero urgentibus heredis creditoribus vendantur, fideicommiſſum competit, quia ejus conditio adimpleta eſt. Proſequitur Arias de Meſa *d. c.* 26. *n.* 10.

C A P U T VI.

a Symmachus Papa.

SI quis presbyterorum, diaconorum, ſeu defenſorum alienanti prædium Eccleſiæ ſubſcripſerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, ſervata quam præmiſimus in alienatorem vindicta, niſi forte & alienator ſibi, dum repetit; & qui acceperit, celeri reſtitutione proſpexit, Quod ſi minore animæ ſuæ cura quiſquam remedium oblatum forte neglexerit, ſuper ea pœnarum genera, quæ ſuperius tenentur adſcripta, contra fas, ſi quod præceptum fuerit documentum, univerſis viribus ſuis, quamvis ab initio nullas vires habuerit, efferetur. Sed etiam liceat quibuſcumque Eccleſiaſticis perſonis vocem contradictionis offerre, & Eccleſiaſtica auctoritate fulciri, ita ut cum fructibus poſſint alienata repoſcere. Hujus autem conſtituti legem in Apoſtolica tantum volumus Sede ſervari, univerſis Eccleſiis per provincias, quæ propoſito religionis convenire Rectores earum viderint, more ſervato.]

N O T Æ.

1 a SYmmachus.) Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 6. addendum autem eſt, *in Synodo Romana*. Et licet Concius legat *tertia*, *can.* 4. 5. & 6. tamen in ea Synodo non reperiuntur hæc verba; extat tamen ſententia fere eiſdem verbis concepta in Synodo 6. Romana, celebrata tempore Theodorici Regis, ſub Kalendis octobris, anno 503. ex qua citantur a Gratiano textus *in c. canonibus*, *c. jura*, 16. *q.* 1. *cap. non licet*, *diſt.* 10. *c. injuſtum* 11. *q.* 3. Synodus hæc congregata fuit contra invaſores rerum Eccleſiæ, & ſtatutum, ut niſi bona ablata reſtituerent, ut manifeſti hæretici excommunicarentur, nec aliter quam per ſatisfactionem ad communionem admitterentur. Item ne liceret Imperatori, vel Regi aliquid ex ipſis bonis uſurpare. Cui decreto accurate paruit Rex Theodoricus, dum interpellatus ab Euſtorgio Epiſcopo pro bonis Eccleſiæ Mediolanenſis, ita reſcripſit apud Caſſiodorum *lib.* 2. *var. c.* 29. " Quamvis nullos velimus gravamen aliquod ſuſtine-„ re, quos videtur pietas noſtra protegere (quia regnantis eſt „ gloria ſubjectorum otioſa tranquilitas) tamen ſpecialiter „ Eccleſias ab omni injuria cupimus reddi alienas, quibus „ dum æquabilia præſtantur, miſericordia divinitatis acquiri-„ tur: & ideo Beatiſſimi viri Euſtorgii, Epiſcopi ſanctæ Me-„ diolanenſis Eccleſiæ, petitione permoti, præſentibus te affa-„ tibus admonemus, ut prædiis, vel honoribus illius Eccleſię „ intra Siciliam conſtitutis tuitionem ſtudeas, ſalva civilitate, „ pręſtare, nec a quoquam cujuslibet rationis homine contra fas „ patiaris opprimi, quos decet divinitatis intuitu ſublevari. " Et *lib.* 4. *epiſt.* 17. Refert Coriolanus *in ſumma Concil. fol.* 231.

COMMENTARIUM.

2 NOn erat ſatis alienationem rerum Eccleſiæ tot legibus prohibere, niſi & ipſa alienatio contra ſacros canones facta irritaretur, & ita alienantes, aut alienationi conſentientes debitis compeſcerentur pœnis. Ea enim eſt legis perfectæ natura, ut contra eam factum nequeat ſuſtineri, etiamſi clauſulam irritantem non contineat, quia adjecta creditur, *l. non dubium*, *C. de legibus*, Velaſcus *de privil. pauper. par.* 1. *q.* 22. *n.* 2. Unde ſi res Eccleſiæ ſine præſcripta a ſacris canonibus ſolemnitate, & juſta cauſa alienentur, nulla eſt ipſo jure alienatio, adeo ut non ſit neceſſaria ulla judicis declaratio, *c. ſine exceptione*, *c. quiſquis*, *c. quidquid*, 12. *q.* 2. *c.* 2. *hoc tit. lib.* 6. *Clement.* 1. *eod. tit. extravag. ambitioſæ*: late probant innumeri congeſti a Barboſa *l.* 3. *jur. Eccl. c.* 30. *n.* 46. Thomas Hurtado *tom.* 1. *de congrua*, *lib.* 1. *§.* 19. *per totum*. Marinis *lib.* 1. *reſol. c.* 6. & 7. niſi a Pontifice defendatur, ut *in c.* 28. *§. final. de elect.* Nec obſtat quod *in c. ſi qua*, *de rebus* 42. 12. *q.* 2. *c. cum Eccleſia* 31. *de elect.* dicitur ſimilem alienationem revocandam eſſe; nam debet intelligi, ut quatenus de facto præceſſit, de facto etiam contractus reſcindatur. Redoanus *de rebus Eccleſ. qu.* 77. *cap.* 1. *n.* 17. Nec etiam obſtat, quod in eodem caſu alienationis ſuccurritur Eccleſiæ per remedium reſtitutionis in integrum, *cap.* 1. *de in integrum reſt. c.* 11. *hoc tit.* quod remedium ſupponit contractum valuiſſe, *l. in cauſa* 16. *ff. de minor.* Quia reſpondendum eſt, aliud eſſe agere ob læſionem ad reſciſſionem contractus, aliud vero ad nullitatem ex defectu ſolemnitatis. Primo caſu remedium reſtitutionis neceſſarium eſt, *edicto c.* 1. junctis ibi adductis: ſecundo vero caſu tali remedio opus non eſt, quia alienatio ipſo jure eſt nulla. Dubium tamen eſt, ſi in præſenti caſu omittatur ſolemnitas, ſubſit tamen alienationis juſta cauſa, an ſuſtineatur talis alienatio; ſæpe enim propter utilitatem ſuſtinentur contractus, qui alias niſi cum ſolemnitate non celebrantur, *l. cum mihi* 8. *§. eam*, *ff. de tranſ. l. non minus* 14. *C. de procurat. l. fin. ff. de jure dot.* Accedit, quia utilitas Eccleſiæ ſimili alienationi juſtam cauſam præbet, ut in textu antecedenti probavi: ergo ſi adeſt utilitatis cauſa, ſatis conſultum eſt Eccleſiæ, etiamſi ſolemnitas non adhibeatur; quod & in alienatione rerum minoris defendit Tiraquel. ad leges *connub. gloſſ.* 8. *n.* 86. Quare hanc ſententiam defendunt plures, quos refert Gilkenius *in auth. hoc jus*, *n.* 61. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Rebuffus *in comp. alien. n.* 34. Navarrus *de reddit. Eccleſ. n.* 17. Maſcardus *de probat. concluſ.* 75. Guttierez *lib.* 2. *practic. q.* 22. *n.* 9. & *lib.* 2. *de tutel. c.* 7. *n.* 12. Rodriquez *tom.* 1. *qq. Regul. q.* 27. Contrariam tamen ſententiam, videlicet etiam juſta ſubſiſtente cauſa alienationem rerum Eccleſiæ abſque ſolemnitate factam nullam eſſe, probant Sarmiento 1. *p. de reddit. cap.* 2. *n.* 6. & 15. Gilkenius ubi ſupra, *ex n.* 96. Vincent. a Franch. *deciſ.* 35. Riccius *tit. de alienat. deciſ.* 7. *n.* 3. Quæ ſententia probatur *ex cap. ſine except.* 52. ubi expreſſe exigitur in alienatione rerum Eccleſiæ, ut facta ſit a Prælato ex juſta cauſa, & ſimul cum ſolemnitate, ideſt totius Cleri conſenſu. Idem probatur *ex c.* 1. *hoc tit. in* 6. ubi tractatus hoc eſt ſolemnitas deſideratur: & in extravag. Ambitioſæ, exigitur cauſa, unde unum ſine alio non ſufficit; nam ubi pro forma aliquid deſideratur, ejus omiſſio actum vitiat, *cap. quia propter* 42. *de elect.* Facit etiam exemplum minoris, nam ſi in alienatione prædii pupillaris cauſa adſit, decretum autem Prætoris non accedat, inutilis eſt alienatio, ut reſolvit Fachineus *lib.* 3. *controv. cap.* 3. Hac ergo opinione retenta, pro ſolutione earum rationum, quas pro contraria ſententia adducebamus, diſcrimen ita conſtituendum eſt. Aut enim alii Eccleſiæ obligantur abſque mutua, & reciproca obligatione; & tunc certum eſt contractum valere: aut alienatio facta fuit cum mutua obligatione; & tunc alienatio non præcedente ſolemnitate nulla eſt, niſi perſiſtente cauſa Eccleſia agat ex ea; nam tunc ope exceptionis ſuſtinetur, ne cum alterius jactura Eccleſia locupletetur, contra *leg. nam hoc natura*, *Dig. de condict. indeb.* latius proſequuntur Sarmientus & Gilkenius ubi ſupra. Eadem quæ de defectu ſolemnitatis hucuſque diximus, procedunt etiam deficiente cauſa; nam cum pro forma alienationis in vim conditionis deſiderentur juſta cauſa, & ſolemnitas, una deficiente, actus corruit, *l. ſi pluribus* 129. *ff. de verb. oblig.* Donellus *lib.* 8. *cap.* 32. ubi Oſualdus *litt.* Q, docent Gilkenius *ubi ſupra*, *num.* 12. Duarenus *liber ſeptimo de ſacris Eccleſ. cap.* 9. idemque procedit ſi cauſa præcedat, ſed falſa, argumento legis *non multum* 14. *Dig. de auctor. tut. l. cum vero* 26. *§. ſubventum* 7. *Dig. de fideicomiſſ. libert.* utroque enim caſu alienatio ipſo jure nulla eſt, nec neceſſarium erit reſtitutionis remedium, ut voluit Gloſſa *in ſumma*, 12. *q.* 2.

Circa pœnas ſtatutas contra alienantes res Eccleſiæ, ſciendum eſt, quod diverſæ fuerunt pro temporis varietate ſtatutæ. Primo ex conſtitutione Leonina relata *in d. l. jubemus* 14. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* puniuntur hujuſmodi alienantes amiſſione officii obtenti, & compelluntur damnum illatum Eccleſiæ conſtituere: idem ſtatuitur *in cap. nulli* 3. *cum ſeq. cap. monemus* 16. *cap. quiſquis* 19. *cap. indigne* 21. *cum ſequenti*, 12. *quæſt.* 2. *cap. nulli* 5. *hoc titul.* & jure antiquo deponebantur Epiſcopi, qui abſque neceſſitate res Eccleſiæ diſtrahebant, *cap. ſi quis Epiſcopus* 10. *quæſt.* 2. *cap. Apoſtolicas* 12. *quæſt.* 1. item clerici, aut Abbates, qui ſine licentia Epiſcopi diſtrahebant res Eccleſiæ, *cap. Abbatibus* 12. *quæſt.* 2. Sed Paulus II. in dicta extravaganti *Ambitioſæ*, hanc depoſitionis pœnam temperavit, excommunicatione inflicta, & poſt moram in petenda abſolutione, ſuſpenſione a regimine propriæ Eccleſiæ impoſita; licet quoad has pœnas conſtitutionem hanc uſu receptam non eſſe moneant Suarez *de cenſuris diſput.* 23. *ſect.* 6. *numer.* 3. Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. alleg.* 50. *num.* 173. Poſtea novis conſtitutionibus S. Pii V. Urbani VIII. Gregorii XIII. & Sixti V. excommunicatio prolata eſt non ſolum in alienantes res Eccleſiæ, verum & in conſentientes hujuſmodi alienationi, abſolutione Pontifici reſervata, ut eas referens probat Gibalinus *in ſynopſi cenſur. verbo Alienatio*: proſequuntur Garcia, *ſupra*, *dub. ultim.* Hurtado *dict. tom.* 1. *de congr. §.* 16. & nos aliqua dabimus *in cap.* 1. *de ſolutionibus*. 3 De pœnis alienantis, vel alienationi conſentientis.

C A-

C A P U T VII.

Alexand. III. a *Vvigor. Epiſcopo*.

AD aures: *Et infra*: illas vero terras, quæ de ſylvis extirpatis ſunt *b* arabiles factæ, eis *c* hæreditario jure ſub annuo cenſu poteris concedere tenendas, a quibus ipſas ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtiterit fuiſſe extirpatas, niſi forte aliis poſſent ad majorem tuæ Eccleſiæ utilitatem, cum eodem onere, & labore conferri.

N O T Æ.

1 a VVigorn.) Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap.* 7. Concius addit, *Pars c. ad aures*; & recte, quia prior pars hujus textus extat *in c. ad aures*, *de eo qui duxit in matr.* in eadem prima collectione, & poſt Concilium Later. *part.* 6. *c.* 15. De Vvigornienſi Eccleſia nonnulla notavimus *in c.* 9. *de elect.*

2 b *Arabiles factæ.*) In quibus agris ſterilibus propriæ emphyteuſis ratio conſiſtit, quod facile patebit, ſi hujus contractus originem referamus. Sciendum enim eſt, Romanos Italia occupata finitimorum agros bello captos partim vendidiſſe, partim publicaſſe, civibuſque ſub tributo modico ad fruendum dediſſe. Plutarchus *in vita Gracchorum*, Appianus *lib.* 1. *de bello civili*, ibi: „ Agros captos, ſibique in perpetuum reſervatos, eos quidem qui culti erant, colonis continuo dividebant, vendebant, elocabant; eos vero, qui propter bellum inculti, ac deſerti erant, quorum magna erat copia, quia nondum illis vacabat in ſortem mittere, auctionabantur, eiſque addicebant, qui colere vellent, vectigali impoſito in naturam quidem frugum decima, reliquorum fructuum quinta. " Ariſtoteles etiam *lib.* 2. *œconom.* ait, Byzantinos exhauſto ærario fundos publicos certa mercede, & penſione locaſſe; fertiles quidem ad tempus, alios ad perpetuum, ut cultura meliores evaderent. Et ſane tunc primum in uſum evenire cœpit contractus hic, cum agri deſerti, atque inculti non facile colonos reperiebant, qui cum impendium magnum in illorum cultura, atque melioratione feciſſent, ab iis diſcedere cogebantur: inſtitutum igitur fuit, ut non ad tempus, ſed in perpetuum, vel certe ad tempus longiſſimum illi agri elocarentur ea lege, ut quamdiu merces ſolveretur, tamdiu, vel certe ad longiſſimum tempus retinerentur. Unde emphyteuſis definitur „ Contractus, quo res immobilis in perpetuum, ſive in longum tempus, quoad dominium utile conceditur ſub certa penſione præſtanda domino directo. " Docent, naturam, & leges hujus contractus proſequentes, Donellus *li.* 9. *comment. c.* 10. *cum ſequenti*, Caldas *integro tractatu de jure emphyteutico*, Jul. Clar. *lib.* 4. *ſent. §. emphyteuſis*, Bronchorſt. *cent.* 1. *aſſert.* 80. *cum ſeq.* Gibalinus *part.* 2. *lib.* 4. *de uſuris*, *c.* 1. Et an contractus juris gentium, vel civilis ſit, diſputat Mancin. *centur.* 1. *genial. c.* 27. & an ſit bonæ fidei, vel ſtricti juris, quæ namque actio ex eo detur, ipſe examinat *c.* 30. & 31.

3 c *Hæreditario jure.*) Inter alias emphyteuſis diviſiones ea præcipue notatur ab Interpretibus, quod alia ſit hæreditaria, alia vero familiaris. Hæreditaria eſt, quæ pro quibuſcumque hæredibus, etiam extraneis conceditur: familiaris vero, quæ nulla facta mentione hæredum contracta fuit: quare vi conceſſionis non requirit, ut ſucceſſores ſint hæredes, poteritque filius repudiata hæreditate ſuccedere in emphyteuſi. De variis formulis, quibus emphyteuſis conceditur, agit Molina *de juſtitia*, *diſp.* 472. *cum ſeq.*

COMMENTARIUM.

4 DIfficilis, & merito interpretibus viſa eſt præſens Alexandri deciſio, dum continet prædia Eccleſiæ in emphyteuſim perpetuam dari poſſe; cum certum ſit inter alias alienationis prohibitæ ſpecies eam referri a ſacris canonibus, *c. nulli*, *hoc tit. dicta extrav. ambitioſæ*; facitque textus *in l. fin. C. de rebus alien.* dum inter alienationis modos enumerat emphyteuticam conceſſionem, ibi: *Similique modo ſervitutes minime*, *imponi*, *nec emphyteuſeos contractum*. Et recte, nam per hanc conceſſionem tranſit in emphyteutam dominium, *l.* 1. *C. de jure emphyt.* docent Valaſcus, *de jure emphyt. q.* 3. 18. & 29. Garcia *de expenſis cap.* 14. *a n.* 3. Connanus *lib.* 7. *comm. cap.* 12. *n.* 2. Duarenus *lib.* 1. *diſp. c.* 14. Guttierez *lib.* 2. *canonic. c.* 8. *n.* 22. Petrus Barb. *in leg. ſi filio* 26. *§. fin. n.* 39. *ff. ſoluto matrim.* Sarmientus *lib.* 3. *ſelect. c.* 2. *a n.* 31. Faber *decad.* 65. *errore* 3. & 5. & *lib.* 20. *conject. cap.* 11. Schifordeg. *lib.* 1. *tract.* 18. *qu.* 2. Caldas Pereyra *de renov. emphyt. lib.* 1. *qu.* 10. Jul. Clar. *lib.* 4. *recep. ſent. verbo Emphyteuſis*, *qu.* 1. *nu.* 2. Pichardus *in §. alio*, *de locat. ex n.* 31. Donellus *lib.* 9. *comment. cap.* 13. Yranzo *de proteſt. cap.* 15. Solorzanus *lib.* 2. *de jure Indiar. cap.* 2. *n.* 6. Beſoldus *in delibat. juris ad lib.* 6. *Pandect. tit. ſi ager vectigalis*. Quod dominium Pragmatici utile, nos vero bonitarium dicimus, de quo loquuntur textus, *in leg. ſciendum* 15. *§.* 1. *ff. qui ſatiſdare*, *leg.* 1. & *ult. ff. ſi ager vectigal. l. cum ſponſus* 12. *§. in vectigalibus*, *ff. de public. l.* 3. *§. ſi ego*, *ff. de novi operis nunc. l.* 1. *§. quod ait* 3. *l.* 2. *ff. de ſuperfic. lib.* 5. *tit.* 30. *partit.* 3. Unde illi tantum poſſunt emphyteuſim concedere, qui res ipſas alienare valent, non vero illi, qui alienandi facultatem non obtinent, ut minores, furioſi, prodigi, tutores ſine decreto judicis, procuratores abſque ſpeciali mandato, ut probat Gibalinus *d. li.* 4. *art.* 1. *c.* 3. Ex eadem ratione nec majoratus poſſeſſores poſſunt res majoratus in emphyteuſim dare, ut poſt Molinam, & Mieres probant late Flores de Mena *ad deciſ.* 16. *Gamme*, *n.* 3 Carvalho *in cap. Raynuntius*, *part.* 2. *n.* 311. Angujanus *de legibus li.* 2. *c.* 14. *per totum*. Igitur non recte aſſeritur in præſenti, Epiſcopum poſſe prædia Eccleſiæ in emphyteuſim concedere. Sed antequam huic difficultati ſatisfaciamus, ſciendum eſt emphyteuſim aliam eſſe perpetuam, aliam temporalem; perpetua, quæ communior eſt, unde emphyteutæ jus dicitur perpetuum *in l.* 1. 2. & 3. *C. de locat. præd. civil. l.* 1. *C. de offic. Comit. ſacr. pal.* atque emphyteuſis perpetua conductio dicitur a Gordiano *in l. viam*, *C. locati*, & ea eſt, quæ ſine temporis, aut perſonarum præfinitione conceditur; temporalis; quæ ad certum tempus, vel numerum perſonarum, *l. ult. ff. ſi ager vectigal.* Cum ergo de emphyteuſi concedenda ex rebus Eccleſiaſticis agitur, jus hoc per Imperatores ſtatutum legimus, ut temporalem emphyteuſim omnibus Eccleſiis concedere liceat, dummodo ultra filios, & nepotes non porrigatur; perpetuam vero nullo modo concedere poſſint, niſi in prædiis ruinoſis, *authent. de non alienandis*, *authent. de alienat. & emphyt.* Juxta ſacros veros Canones indiſtincte emphyteuſis, tam perpetua, quam temporalis prohibetur, *d. cap. nulli*, *d. extrav. ambitioſæ*: & merito, quia ſi locatio prædiorum Eccleſiæ ad longum tempus fieri prohibetur, *c. ad audientiam*, *infra hoc tit.* ita etiam emphyteuſis: probat Molina *lib.* 2. *de juſtitia*, *diſp.* 469. nec contrarium probatur in præſcripto textu; nam in eo ſupponitur, emphyteuſim concedi debere adhibita ſolemnitate a jure præſcripta, argumento textus *in l. qui teſtamento* 20. *ff. de teſt.* & ita Alexander non negat in emphyteuſi deſiderari ſolemnitatem, quæ in alienationibus exigitur. Accedit, quia in præſenti caſu tantum dubitabatur, an prædia alias ſterilia aratro ad fertilitatem redacta eſſent; & ita an adeſſet juſta cauſa ad concedendam talem emphyteuſim? Cui dubio reſpondet Alexander, alienationem illam fieri poſſe, quaſi dicat eam eſſe juſtam cauſam concedendi prædia Eccleſiæ in emphyteuſim agricolis illis, qui ea reduxerunt ad culturam; non tamen ideo negat Alexander, adhibendam eſſe juris ſolemnitatem. Si autem res Eccleſiæ ſolitæ ſint concedi in emphyteuſim, poterit Prælatus propria auctoritate iterum dare, *c. per tuas*, *de donat. c. fin. de feud. c.* 2. *de locato*, *in* 5. *compil.* Vela *tom.* 1. *diſſert.* 15. quia tunc non eſt alienatio, cum res illæ nondum ad Eccleſiam redierint pleno jure. Docent Covar. *li.* 2. *var. c.* 17. Azor. *li.* 10. *Inſt. pars.* 2. *c.* 2. *q.* 8. Gibalinus *d. li.* 4. *de uſur. c.* 1. *art.* 8. qui recte exigunt, ut eadem cauſa dandi in emphyteuſim perſeveret; ideoque negant agrum, qui ob ſterilitatem datus primo fuerit in emphyteuſim, & deinceps cultura factus eſt pinguior, finita emphyteuſi propter emphyteutæ delictum, aut deficientibus ejus hæredibus, dari denuo in emphyteuſim non poſſe; quia eadem cauſa, propter quam in emphyteuſim primo datus fuerat, nimirum ſterilitas, non amplius ſubeſt.

C A P U T VIII.

Cœleſtinus III. a R*avennati Archieſcopo*.

UT ſuper aliqua re poſitæ quæſtionis dubietas Ap. Sed. providentia enodetur, Romana Eccleſia, cui licet immeriti præſidemus, ſingulorum conſuevit conſultationibus reſpondere. Sane quæſiviſti a nobis, ſi poſſeſſiones, ſeu redditus regalium decimationum, & aliunde ex certis locis provenientes, quos prædeceſſor tuus bonæ memoriæ quouſque diem clauſit extremum, ad manus ſuas tenuit, & in proprium uſum excepit, nec aliis infeudavit, de menſa ſint Archiepiſcopi intelligendi, & de eis, cum ex Sacramento fidelitatis teneatur ab Apoſtolica Sede, nihilominus cauſa ſubjectionis contractus poſſit alienationis cujuslibet intervenire. Tuæ igitur inquiſitioni præſenti pagina duximus reſpondendum; quod ſive intelligantur de menſa, ſive non, ut non alienentur, conſultius æſtimamus.

N O T Æ.

1 a RAvennati.) Ita etiam legitur in ſecunda collectione *ſub hoc tit. c.* 1. ſed legendum eſt, *Urbanus III.* & ſupplendum eſt; *Gerardo*, de quo plura refert Rubeus *l.* 6. *hiſt. Rav. fol.* 355. ubi aliud reſcriptum a Lucio III. eidem miſſum refert; & *fol.* 357. ni fallor, hujus textus meminit, dum

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

ait; „ Lucius Pontifex Maximus poſtquam Argentam, quam memoravimus a Ferrarienſibus, Salinguerra Torello Duce occupatam, reſtituendam juſſit, eamque una cum omnibus, quæ in Argentano agro Archiepiſcopus Ravennas poſſideret, Pontificiis litteris confirmavit, migravit ex hac vita Veronæ vii. Kal. Decembris; in ejus locum Urbanus III. ſuffectus eſt, qui poſtero anno litteris ſuis conceſſit Gerardo Ravennati Archiepiſcopo, ut Ravennatis Eccleſiæ poſſeſſiones procul poſitas, & minus utiles, ſicuti quæ Pollæ, & in quibuſdam aliis locis erant, accedente ſacratorum hujus Eccleſiæ virorum conſenſu, alienaret. “ De Eccleſia Ravennat. egi *in c. 5. de reſer.*

COMMENTARIUM.

1 PRo hujus textus expoſitione ſciendum eſt, juramento fidelitatis ab Archiepiſcopis, & Epiſcopis præſtando adjici promiſſionem indemnitatis rerum menſæ propriæ, his verbis: „ Poſſeſſiones vero ad menſam meam pertinentes non vendam, nec donabo, non impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum conſenſu Capituli Eccleſiæ meæ, inconſulto Romano Pontifice; & ſi ad aliquam alienationem devenero, pœnas in quadam ſuper hoc edita conſtitutione contentas eo ipſo incurrere volo. “ Ita refertur in Pontificali Romano, *p. 1. de conſecr. electi in Epiſc.* Hanc autem promiſſionem juramento firmatam ab iis tantum olim exigi ſolitam fuiſſe; de quibus ſuſpicio probabilis oriri poſſet, quod bona Eccleſiæ alienaturi eſſent, colligitur ex textu *in c. de Syracuſana, 28. d.* ex quo deducitur, indemnitatis rerum eccleſiaſticarum in ordinatione cautionem juratoriam ab eo exactam fuiſſe, qui liberos, & uxorem habens, facile credi poſſet inducendus cupiditate ſanguinis, & carnis ad alienanda, vel dilapidanda bona Eccleſiæ; in aliis vero Epiſcopis conſecrandis hanc cautionem non exigi, probat Hallier. *de ſacris elect. ſect. 6. §. 5. per tot.* & firmari poteſt ejus ſententia *ex c. 2. de feudis, c. fin. de Eccl. ædif.* ubi mentio fit hujus promiſſionis. Nec novum eſt, ut a ſuſpecto juramentum exigatur, quod a non ſuſpecto nequaquam requiritur. Cum ergo Gerardus Archiepiſcopus Ravennæ prædictam promiſſionem feciſſet, & ambigeret, an poſſeſſiones regalium decimationum ſpectarent ad menſam propriam, vel Capituli, conſuluit Urbanum III. qui illi reſcribit, in eo caſu tutius eſſe ab alienatione abſtinere, cum in dubiis tutior pars ſit eligenda, *c. 3. de ſponſal.* ſed ſi ipſæ res, de quibus ambigebatur, ſolitæ erant in feudum dari, non obſtante tali juramento, poterat Gerardus iterum in feudum concedere.

§.

POſſeſſiones vero, quæ Eccleſiæ tuæ minus ſunt utiles, pro aliis utilioribus, de fratrum tuorum, & ſanioris partis conſilio, & aſſenſu alienandi ſeu commutandi liberam concedimus facultatem.

COMMENTARIUM.

3 SUppoſita hujus §. hiſtoria, quam ex Rubeo ſupra retuli, ſciendum eſt, dubium eſſe, an univerſa bona immobilia, etiam modici valoris, ſub præſenti prohibitione de rebus Eccleſiæ, & cetera comprehendantur? Et negativa ſententia ſuadetur *ex c. terrulas 53. 11. q. 2.* ubi ſine conſilio fratrum, hoc eſt ſine ſolemnitate permittitur Epiſcopo alienare terrulas, ſeu vineolas exiguas, & Eccleſiæ parum utiles, *ex c. 3. de donationib. l. 5. tit. 14. p. 1.* ubi rei modicæ donatio Prælato permittitur, etſi donare abſolute ex rebus Eccleſiæ illi prohibeatur, *c. 1. de his quæ fiunt a Prel.* Ita docuerunt Redoanus *de rebus Eccleſiæ q. 13. & 51.* Guttierez *conſil. 15. n. 7.* Gratianus *diſcep. forenſ. t. 3. q. 452. n. 16.* qui æſtimationem modicitatis prædiorum arbitrio Judicis relinquunt. Contraria vero ſententia, imo ad omnia prædia, etiam modicæ æſtimationis præſentem prohibitionem extendi, verior eſt, non ſolum quia circa minorum prædia non alienanda hoc jus obtinuit, *ex l. ſi fundus 13. in princ. ff. de rebus eorum*; ſed etiam quia eadem lex Eccleſiarum prædiis ſpecialiter præſcripta reperitur *in c. 1.* ibi; *Prædium Eccleſiæ magnum, vel exiguum, 17. q. 4.* & in præſenti textu; proderit ergo modicitas, aut inutilitas prædii, ut alienationi faciendæ ii, quorum intereſt, ſervata forma dictæ legis *ſi fundus*, conſenſum præbeant: ſed ſine ſolemnitate facta diſtractio, etiam modici prædii, nulla eſt, ut docent Duarenus *l. 7. de ſacris Eccleſ. c. 9.* Rebuffus *in compend. alienat. n. 60.* Nec contrarium probat textus *in dicto cap. terrulas*; nam omiſſis ſolutionibus traditis a Gloſſa in præſenti, Guttierez *dicto conſil. 15.* dicendum eſt cum Duareno ubi proxime, in eo textu non remitti ſolemnitatem novis canonibus præſcriptam, ſed eam quæ deſiderabatur juxta veteres canones, quos retuli *in cap. 1. de his quæ fiunt a Prelat.* conſenſum videlicet comprovincialium Epiſcoporum: fratres enim ibi accipiuntur pro Coepiſcopis, ut notavit Cironius *ad titulum de his quæ fiunt a Prelat.* nam cum difficile eſſet, duos, aut tres comprovinciales ad quamcunque alienationem advocare, ideo conſtitutum fuit, ut diſtrahendi facultatem ſolus Epiſcopus habeat, duobus concurrentibus. Primum, ut prædia alienata modici valoris, aut utilitatis ſint: ſecundum, ut neceſſitas urgeat, ita ut ad remittendam ſolemnitatem illam ſola neceſſitas non ſufficiat, *capite nullus 39. 17. qu. 4.* Nec etiam ſola modicitas, aut inutilitas, niſi duplex hæc cauſa concurrat, ſufficit ad alienationem, quod probat mihi textus *in capite ſi quis 57. 12. qu. 2.* dum in eo ſtatuitur, valere donationem terrulæ, aut vineolæ factam ab Epiſcopo libertis Eccleſiæ, quos ob benemerita manumiſerat: ideo enim ibi ſuſtinetur donatio, non ſolum quia fuit facta de re modica, ſed etiam quia fuit collata in ſervum benemeritum, quæ eſt juſta donationis cauſa, *cap. cum redemptor. 68. 12. q. 2.* Nec etiam obſtat textus *in dict. cap. 3. de donat.* cujus ſententia recipienda eſt de rebus mobilibus, quarum etiam donatio Epiſcopo prohibita eſt, *ex eodem tit. juncta l. filius 7. ff. de donat.* In his enim rebus, ſi quantitas exigua eſt, & conſuetudo non refragatur, donationem permittit textus ille, licet prædiorum donatio ſine ſolemnitate etiam modici valoris improbetur.

C A P U T IX.

Cœleſtinus III. a *Exonienſi Epiſcopo*.

AD audientiam noſtram noveris perveniſſe, quod quidam de Canonicis Exonien. Eccleſiæ quædam prædia ejuſdem Eccleſiæ inconſultis aliis fratribus, in damnum Eccleſiæ, & detrimentum eorum, accepra inde pecunia in perpetuum locaverunt: unde quoniam id indignum penitus noſcitur, & iniquum, f. t. per Apoſt. ſcr. mand. quat. ſi verum eſt quod aſſeritur, locationes illas legitime revocare curetis, ita quidem, quod ſi locata prædia non aliter revocari poterunt, eos quos noveris harum locationum auctores ſuſceptam inde pecuniam refundere conductoribus compellas: ne ſi hujuſmodi locationes in ſua contigerit ſtabilitate perſiſtere, inde gravis eidem Eccleſiæ poſſit incommoditas provenire.

NOTÆ.

a EXonienſi.)Ita etiam habetur in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. c. 2.* De Exonienſi Eccleſia nonulla notavi *in c. 6. de filiis Presb.*

COMMENTARIUM.

1 EX hoc textu communiter deducitur, prædia Eccleſiæ locari non poſſe ad longum tempus: quod & ſtatuitur *in c. nulli 5. hoc tit. Clem. 1. Extrav. ambitioſæ eodem titulo*, & probatur ex eo, quia ex locatione ad longum tempus facta dominium utile transfertur, *lib. 1. §. quod autem, l. fin. ff. de ſuperficiebus, l. 1. & 2. ff. ſi ager vectigal.* probavi ſupra *in cap. ad aures*, & late docent Velaſcus *de privil. pauper. part. 1. q. 32.* Brito *ad rubric. de locato, §. 1. n. 10.* Menochius *de recup. rem. 1. n. 68.* Cujacius *li. 12. Pauli ad edictum, in l. ideſt 74. ff. de rei vind.* Pichardus *in §. in ſumma, n. 283. Inſtit. de interdicto.* Valentia *li. 2. illuſtrium, tract. 1. cap. 6. n. 1.* Amaya *in l. 1. Cod. de fide & jure haſtæ, n. 31.* ideoque prohibitum alienari, nec ad longum tempus locari poſſe, eſt communis Doctorum reſolutio, ut ex pluribus docent Gomez *in l. 4. Tauri*, Velaſcus *dicta q. 22. n. 14.* qui longum tempus in hac parte accipiunt pro decennio, vel ſi locatio fiat ad novem annos cum pacto renovandi eam de novennio in novennium, & per conſequens alienatione rerum Eccleſiæ vetita, prohibita cenſetur etiam locatio ad longum tempus. Sed in contrarium facit, quod locatio dominium mutare non ſolet, *leg. non ſolet 39. digeſt. locati*; nec ullum verum ex ea transfertur dominium, ut probarunt late Cumanus *in l. Codicillis, penult. §. inſtituto, de legat. 1.* Connanus *l. 7. Comment. cap. 12. n. 3.* Pinellus *in l. 1. Cod. de bonis matern. 3. part. n. 66.* cum nulla differentia verſetur inter locationem ad longum, vel ad breve tempus factam, cum in multis juris locis reperiatur locatio in plures annos facta, *l. ſi in lege 24. §. fin. l. qui fundum 32. l. cum in plures 60. ff. locati*, & ex eadem lege *qui fundum*, juncta lege *fundi partem 79. ff. de contrah. emption.* ubi locatio ad decem annos fit, quod tempus juxta Authores contrariæ ſententiæ longum dicitur, ut notavit Amaya *in l. unic. Cod. de vendit. rerum fiſc. n. 52.* & ex locatione conductor non poſſidet, quia uſus tantem rei illi permittitur, *l. ſi ſervus 61. §. locavi 8. ff. de furtis*; quare dicitur rem alii, non ſibi poſſidere, *l. 1. Cod. communia, de uſucap. l. 2. Cod. de præſcript. 30.* unde conſequens eſt, ut conductor non poſſideat, cum circa detentionem rei nullum proprium jus habeat, ſed mutuatum a domino, cui poſſidet, & miniſterium præſtat, *l. officium 9. ff. de rei vind. l. communi 7. §. nec colonis, ff. communi divid. lib. 3. §. ult. cum l. ſequent. ff. ad exhib. l. ſervi 16. ff. de periculo & commodo, l. ſi quis 10. §. 1. l. qui bona 19. l. interdum 11. §. ult. ff. de acquir. poſſeſſ. l. non ſolum 33. §. quod vulgo, ff. de uſucap. l. 2. §. 1. ff. pro herede, l. in puteum 12. §. ego, ff. quod vi aut clam, l. 1. §. denique, ff. de vi & vi armat. l. certe 6. §. is qui 2. ff. de precario*; niſi expreſſe hoc actum ſit, ut transferatur poſſeſſio in conductorem, argumento legis *ſi abſenti 38. §. 1. ff. hoc tit.* Poſſeſſionem etiam locari poſſe, poſt Bartolum, & Petrum Fabrum probat D. Joſephus de Retes *de acquir. poſſeſſ. cap. 3. conſect. 2. n. 8.* Igitur locatio rerum Eccleſiæ, ſicut ad modicum tempus, etiam ad longum fieri poteſt. Pro cujus difficultatis ſolutione dicendum eſt, verum eſſe, nec ex locatione ad modicum tempus, nec ad longum facta,

facta, dominium aliquod in conductorem transferri: nec contrarium probant textus ſupra expenſi, qui loquuntur, & procedunt in emphyteuſi, ex qua dominium utile transfertur, *l. poſſeſſores 12. C. de fundis patrim. li. 11.* ibi: „ Cum fundorum ſint Domini; & *l. ſi qui 5. Cod. de diverſis prædiis, eodem libro*, *ibi:* Cum ſufficiat poſſeſſoribus, quod apud eos dominium in perpetuum ex noſtra liberalitate permaneat. *Quia emphyteuſis alienatio eſt, Novella 7. alienationis, ibi:* „ Et in perpetuum extenſam emphyteuſim, quæ non procul ab alienatione conſiſtit. “ Locatio autem alienatio non eſt, ideoque ex ea, quamvis ad longum tempus facta, nullum dominium transfertur. Nec contrarium probatur in hoc textu, & aliis ſupra citatis, ubi locatio rerum Eccleſiæ prohibetur, ſi ad longum tempus celebretur. Nam hoc non procedit, quia alienationis verbo comprehendatur locatio, ſed extenſione legis, quæ voluit, ut prohibita alienatione comprehenderetur talis locatio ad longum tempus facta. Rationem autem hujus extenſionis aſſignavit Amaya *in d. l. unic. Cod. ne fiſcus in rem, n. 56.* quia ex tali locatione perlonga videtur res Eccleſiæ alienata perpetuo, ſemper accedente utilitate rei locatæ, ut de uſufructu civitati relicto refertur *in l. an uſusfructus 56. ff. de uſufruct. l. ſi uſusfructus 8. ff. de uſufr. legato:* poſſet enim evenire, ut ſi ad longum tempus non eſſet locata, utilior eſſet Eccleſiæ, & in effectu fraus fieret præſenti prohibitioni; fruſtra enim ſacri canones prohiberent venditionem, & emphyteuſim rerum Eccleſiæ, ſi liceret Prælato ipſas res Eccleſiæ ad longum uſque tempus locare, cum per ſimilem conductionem facile hæc prohibitio eluderetur; & prohibitio actu alienationis, prohibitus quoque fuit omnis actus ei ſimilis, & qui eumdem effectum habet, *l. ſicut 8. §. ſed ſi 13. ff. quibus modis pignus.*

2 Adhuc tamen pro expoſitione præſentis textus diſtinguendæ ſunt nonnullæ locationes; alia enim eſt locatio in perpetuum, veluti ſi quis res conduxerit quoad penſionem ſolvat, Carrocius *part. 2. de locato, q. 6.* vel ad longum tempus, hoc eſt decennium, de qua hocuſque egimus: alia eſt locatio ad modicum tempus, quæ licet apud Romanos de quinquennio intelligeretur, *l. ſed ſi lege, §. ſi domos, ff. locati*, Cujacius *lib. 34. Pauli ad edict. in l. ſi in lege 24. §. fin. digeſt. eod. tit.* tamen circa res Eccleſiæ locatio illa modica cenſenda eſt, quæ triennii metas non excedit. Rurſus alia locatio eſt, quæ fit de rebus ad patrimonium Eccleſiæ ſpectantibus, alia de rebus præbendæ, aut beneficio annexis. Tandem alia locatio fit repræſentata pecunia, hoc eſt ante diem ſoluta, ut exponunt Zerola *in praxi, verbo Alienatio, q. 7.* Guttierez *3. part. de jurament. c. 3. n. 2.* alia fit mercede ſtatutis temporibus, vulgo *a plazos*, ſolvenda: in qua locationum varietate ſequentes caſus obſervandi ſunt. Primus, cum bona Eccleſiæ in perpetuum, vel ad longum tempus locantur, quo caſu talis locatio inutilis eſt, ex præſenti textu, & ſupra expenſis; adeo ut nec pro tempore modico locatio ſuſtineatur, ut reſolvunt Molina *l. 1. de primog. c. 21. n. 28.* alter Molina *tom. 2. de juſtitia, diſp. 467.* Secundus caſus contingit, cum eadem bona ad tempus modicum locantur, quo caſu utilis, & valida locatio eſt, *Clem. 1. extrav. Ambitioſæ, hoc tit.* docent uterque Molina *ubi ſupra*, Carrocius *de locatione bonorum Eccleſiæ, li. 1. concluſ. 1. & 2.* quia talis locatio tutori, & cuicumque adminiſtratori permittitur, ut docent Pinellus *in l. 1. Cod. de bonis matern. 3. p. n. 64.* Marinis *li. 1. reſol. c. 4.* Molina *de primog. d. c. 21.* qui etiam id reſolvit in poſſeſſore majoratus; & de hac locatione accipiendus eſt Scævola *in l. penult. §. inſtituto, ff. de legat. 2.* dum docet, prohibita alienatione, non cenſeri prohibitam locationem; eaque locatio nomine Eccleſiæ facta, ſucceſſorem intra præfinitum tempus conſtringit, & poterit fieri talis locatio repræſentata pecunia, vel conſignato pretio certis penſionibus; dum tamen per repræſentationem pecuniæ non inferatur præjudicium ſucceſſoribus. Trident. *ſeſſ. 25. de reformat.* docent Redoanus *de rebus Eccleſ. q. 6. n. 53.* Carrocius *de locat. rer. Eccleſ. concluſ. 20.* Moedanus *deciſ. 8. ſub titulo de confirm. utili.* Illud tamen in hoc caſu ſumme notandum eſt, quod cum dicta Extravagans *Ambitioſæ*, tantum vigeat ubi uſu recepta eſt, ut notarunt Gilkenius *in authent. hoc jus, Cod. de Sacroſanct. Eccl.* Zerola *in praxi, verbo Alienatio*, Molina *de juſtitia, diſput. 466.* Guttierez *l. 1. canonic. cap. 8. ex n. 2.* Garcia *de benefic. 2. part. cap. 1. ex n. 40.* ad cognoſcendum, an ſine ſolemnitate ſupra triennium liceat conducere res Eccleſiæ, inſpiciendum eſt, an prædicta conſtitutio recepta ſit, quia ſi non reperiatur recepta, poterunt locari res Eccleſiæ, uſque ad novem annos, cum ante illam conſtitutionem ſola locatio ad longum tempus, ideſt decennium, prohibita eſſet. Docent Guttierez, Garcia, & Molina *ubi proxime:* juxta quam doctrinam accipiendus eſt textus *in cap. 2. de locato*, dum ait, locationem eam rerum Eccleſiæ permitti, quæ alienatio non ſit; intelligendus eſt enim de locatione, quæ fit minori tempore decennio, majori autem triennio. Tertius caſus evenit, cum per Rectorem Eccleſiæ, aut eum, qui præbendam habet, locantur prædia annexa dignitati, aut præbendæ, vel fructus eorum, quæ locatio potius dicitur fructuum Eccleſiaſticorum, quam rerum Eccleſiæ, cum non fiat de rebus de menſa Eccleſiæ, ſeu ejus patrimonium ſpectantibus; quo caſu diſcrimen conſtituendum eſt inter locationem prædiorum, rerumve annexarum præbendæ, & locationem fructuum ipſius præbendæ; locatio prædiorum ad longum tempus facta nulla eſt, quia æquale jus in his rebus procedit, ut in rebus Eccleſiaſticis, dictæ extravag. ambitioſæ: ideo omnium rerum, & bonorum Eccleſiaſticorum locatio non ſuſtinetur: locatio vero fructuum præbendæ etiam ad longum tempus permittitur, ut *ex cap. fin. ne Prælati vices ſuas, l. 9. tit. 17. part. 1.* probant Molina *de primog. li. 4. cap. 21.* alter Molina *diſp. 466.* Avendanno *1. part. de exequend. mandat. cap. 4. n. 42.* Valaſco *de jure emphyt. qu. 29.* quod jus beneficiariis non concedunt Guttierez *lib. 1. canonic. cap. 8.* Garcia *ubi ſupra, n. 32.* Tandem ultimus caſus notandus eſt, cum fit locatio juriſdictionis, aut facultatis Eccleſiaſticæ deputandi vicarios in ſpiritualibus: quo caſu ſtatuendum eſt, locationem nullam eſſe, ſive ad longum, ſive ad modicum tempus fiat, *capite 1. & 2. Ne Prælati vices ſuas*, Tridentin. *ſeſſ. 25. de reform. cap. 11.* quia prædicta locatio magis propter ſimoniæ periculum, quam propter diſſipationem rerum corporalium prohibetur.

De diverſis locationibus.

C A P U T X.

Innoc. III. *Caro Archiepiſcopo Montis* a *Regalis*.

POſſeſſiones ad menſam tuam, vel Capituli pertinentes alienare non debes, aut Eccleſias, in quibus conſueverunt monachi miniſtrare, *b* clericis, vel laicis aſſignare perſonis. Ideoque fraternitati tuæ auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne poſſeſſiones, *c* caſalia, vel Eccleſias, quæ non conſueverunt in beneficium aſſignari, alicui petenti concedas; imo potius Eccleſiam ſancti Clementis de Meſſana, quam Gerardo Teutonico; & ſancti Sepulcri Eccleſiam, ſimiliter de Meſſana, quam Falconi Canonico; & beneficium, quod Thomæ filio I. Ferrari, in grave præjudicium Eccleſiæ tuæ diceris contuliſſe, ad priores uſus non differas, appellatione poſtpoſita, revocare. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, XI. Kal. Junii, Pontif. noſtri anno primo.

NOTÆ.

1 a MOntis Regalis.) Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. c. 1.* & in epiſtolis innocentii III. editis a Sirleto *fol. 50.* ex quo textum ita reſtituo. Miſſa eſt præſens epiſtola Caro Archiepiſcopo Montis Regalis, qui Guillelmo defuncto ſucceſſit in Archiepiſcopatu Montis Regalis 1189. cum eſſet monachus, & Abbas monaſterii ſanctæ Mariæ de Alto Fonte, Ordinis Ciſtercienſis, ut refert D. Rochus Pyrrho *tom. 1. Sicil. ſacra, notit. 3. fol. 415.* Hujus Archiepiſcopatus facultates a Regibus collatæ, quas recenſet Lellus *pag. 2. fol. 33. in ſuo libel. de Montis Regalis Eccl.* magnum acceperant detrimentum, ideo Innoc. III. reſcribit huic Archiepiſcopo apud Sirletum ſupra, *fol. 49.* primo in hæc verba: „ Quæ in monaſteriorum, & religioſorum locorum præjudicium attentantur, in ſtatum convenit debitum revocari: nec firmitatem debent aliquam obtinere, quæ in enorme damnum ipſorum minus licite præſumuntur. Ea propter, venerabilis in Chriſto frater, Eccleſiæ tuæ volentes utilitati conſulere, auctoritate tibi præſentium indulgemus, ut quæ in Eccleſia tua, & in omnibus pertinentiis ejus illicite alienata inveneris, tibi liceat legitime revocare. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, XI. Kal. Maii. “ Et ſtatim circa alienationes ab ipſo factas reſcribit in præſenti epiſtola. De hac Eccleſia Montis Regalis egi *in c. 22. de offic. delegati.*

b *Clericis, vel laicis.*) Sed ad quid probibitio hæc erga laicos, cum ipſi ſint incapaces cujuſcumque beneficii, ut probavi *in c. 7. de elect.* Credo Innocentium in præſenti per laicos non intelligere ſæculares homines, ſaltem minoribus ordinibus initiatos: ſed nec etiam clericos eos, qui non ſunt Canonici regulares: illi enim dicuntur clerici laici, ut probavi in cap. ad audientiam, de præbend. Unde, ni fallor, mens Innocentii eſt, Eccleſias monachorum non bene conferri clericis ſæcularibus, vel laicis, ideſt clericis non regularibus: quia illi monachi non ſunt, per quos conſueverant Eccleſiæ ipſæ regi: tantum enim in præſenti Pontifex intendit prohibere, ne ſtatus Eccleſiæ immutetur, juxta textus *in c. ad hæc de relig. domibus, c. quod Dei, de ſtatu monach.* nam etiam e converſo Eccleſiæ ſæculares monachorum adminiſtrationi tradi non poſſunt, niſi cum cauſæ cognitione, licet cauſa ipſa videatur favorabilior, cap. ad audientiam de Eccleſ. ædific. quia quamdiu Eccleſia regi poteſt ſecundum primævam inſtitutionem, nihil eſt immutandum, ſed tantum quando defectus adeſt, vel perſonarum, vel rerum, *cap. relatum, ne clerici vel monachi.* Quo modo accipiendum eſt Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 10.* regulariter tamen beneficia ſæcularia ſæcularibus, & regularia regularibus conferenda eſſe docetur in *cap. cum de beneficio, cap. cum ſingula, de præbend. in 6. Clem. 1. de ſuppland. neglig.* docent P. Gregorius *lib. 1. partit. tit. 27. c. 2.* plures congeſti a Barboſa. *lib. 3. juris Eccl. c. 4. n. 79.* & *in cap. 10. Trid. Concilii*, Pater Mendo *de Ordin. Milit. diſquiſ. 11. q. 4.* per totam, ubi late agit de clericis fratribus Ordinum Militarium.

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

c *Caſalia.*) Caſale villa eſt a caſis dicta, de qua in vita Angelæ de Fulgino, *c.* 1. *ſect.* 34. ita legitur: „ Hoc accidit mihi prima vice, quando vendiderat caſale meum. “Et lib. 3. conſtit. Neapolit.tit.4.c.1.ita legitur: „ Ut omnes civitates, caſtra, munitiones, caſalia, villas, & quicquid in eis intus, aut foris. “ Notarunt Boſquetus ad Innoc. lib. 1. epiſt. 17. Voſſius de vitiis ſermon. lib. 3. cap. 4. verbo Caſale.

C A P U T XI.

Idem *Epiſcopo* a *Maurienſi*, *Præpoſito Ultien.* & *Decano Hectorien. Turonen.* & *Maurien. diœceſ.*

AD noſtram noveritis audientiam perveniſſe, quod cum *b* Tuſien. monaſterium depreſſum eſſet onere maximo *c* debitorum, dil. f. Abbas, & conventus ejuſdem villam, quæ Januen. vulgariter , neceſſitate coacti Bonevardo laico conceſſerunt in feudum, tali conditione propoſita, quod idem laicus octoginta libras perſolveret, pro quibus eadem villa extiterat obligata: quod idem non diſtulit effectui mancipare. Verum quia præfatum monaſterium eſt, ſicut dicunt, enormiter in hoc læſum, eo quod de redditibus villæ præfatæ conventus ſingulis diebus unum ferculum, & in feſtis xii. lectionum piſces, vel aliud æquipollens percipere conſuevit, nobis humiliter ſupplicaverunt, ut feudum prædictum faceremus ad utilitatem monaſterii revocare, præſertim cum idem laicus primo anno de ipſius proventibus ultra ſummam perceperit prætaxatam, & per multos poſtmodum annos ſuppreſſit ejus fructus. Nos ergo ſic nolentes gravaminibus præfati monaſterii providere, quod alii videamur injuriam irrogare, diſc.v. per A. ſ. m. quat. inquiſita plenius veritate, ſi prædictum monaſterium propter hoc inveneritis enorme diſpendium incurriſſe, ſæpedictum laicum, ut pecunia, quam pro exoneratione prædicti feudi, ſeu etiam pro utilitate ipſius monaſterii noſcitur expendiſse, ab eodem Abbate, & conventu recepta, cum ſibi fructus percepti hactenus ſufficere debeant pro labore, præfatum feudum eidem monaſterio dimittat liberum. & quietum, mon. prem. cenſ. ec. ap. rem. compellatis.

N O T Æ.

1 a MAurien.) Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. c.* 2. Mauriana eſt urbs in Sabaudia, ad Alpes Cottias, ubi in valle eſt civitas ſancti Joannis Maurianenſis, vulgo dicta S. Jean de Maurienne, ut refert Papirius Maſſonius in deſcript. Galliæ per flumina, fol. 413. Habet Eccleſiam Cathedralem, cujus Epiſcopus Hiconius ſubſcripſit Conciliis Matiſcon. 1. & 2. ut tradit Carolus a S. Paulo in geograph. ſacra, fol. 146.

2 b *Tuſien.*) Legendum eſſe *Secuſien.* jam notavit Hoſtienſis *in præſenti*, in caſtro enim Secuſiæ, in finibus Italiæ, & Delphinatus, provinciæ Galliarum, eſt monaſterium S. Juſti dictum, Canonicorum Regularium Congregationis Lateranenſis; & licet per aliquot annos Monachi D. Benedicti in eo inſederint, tandem reverſi ſunt ibi Canonici Regulares, ut refert Pennotus *lib.* 2. *hiſt. canonic. regul. cap.* 28. *n.* 3. in quo jacent plura Sanctorum corpora, quæ ipſe recenſet *lib.* 3. *cap.* 46. *n.* 2.

3 c *Debitorum.*) De quo caſu agitur etiam *in cap.* 1. *hoc tit. in* 5. *compil.* ubi ita decrevit Honorius: „ Proponentibus olim Abbate, & Conventu Sancti Antonini, Eccleſiam ſuam debitorum onere aggravatam, & humiliter poſtulantibus, ut concederemus, quod aliquæ de poſſeſſionibus ſuis minus utiles venderentur, ut ex earum pretio ſolverentur; Nos eorum poſtulationibus annuimus in hac parte. Ipſi autem non ejuſdem Eccleſiæ, ſed veſtri monaſterii, licet illi ſubjecti, & res alias idem monaſterium contingentes ven. fr. n. Piſtorien. Epiſcopo vendiderunt; quare Archidiaconus, & Archipresbyter Senen. propter hoc partes de mandato noſtro ad Sedem Apoſtol. citaverunt, quibus coram nobis poſtmodum conſtitutis, nos hujuſmodi contractu reſciſſo, vos & fidejuſſores veſtros, ac ejuſdem monaſterii homines a juramenti, & cujuslibet obligationis alterius, ac excommunicationis vinculo, quo tenebamini ejuſdem occaſione contractus, duximus abſolvendos, in eum ſtatum præfatum monaſterium reducentes, in quo ante contractum prædictum noſcitur extitiſſe. “

COMMENTARIUM.

4 CErtum eſt, rem Eccleſiæ improbe alienatam reſtituendam eſſe cum fructibus ex ea perceptis. *cap. ſi quis presbyterorum*, *c. non liceat*, 12. *q.* 2. ex vulgari principio, quo docemur, omni reſtitutione, quæ ex juſtitia ſit, fructus etiam venire, *c.* 1. *de in integrum reſtit. cap. gravis*, *c. conquerente*, *de reſtit. ſpol. c. accedens*, *in fine*, *ut lite non conteſt. l. videamus*, §. *in Flaviana*, *ff. de uſuris*, *l. Julianus*, §. *idem*; *l. præterea*, *ff. de rei vind. l. reſtituere* 35. & 75. *ff. de verb. ſignif. l. ſi minor*, *l. reſtitutio*, *l. pater* 28. §. *ſi pecunia*, *ff. de minor.* cum aliis adductis a Covar. *l.* 1. *var. c.* 3. Pinello *l.* 2. *C. de reſcind.* 2. *p. c.* 4. §. 4. Acoſta *in* §. & *quid ſi tantum*, 2. *p. a n.* 71. Quare difficilis eſt præſens textus, dum in eo docet Innocentius, monaſterio enormiter læſo in alienatione villæ, eam reſtituendam eſſe ſine fructibus. Gloſſa in præſenti ait, remitti fructus pro labore adminiſtrandi ipſam, argumento legis *fructus* 7. *ff. ſolut. matrim.* Sed ſi hæc ſententia eſſet vera, ſequeretur, numquam fructus venire in reſtitutionem, cum ſemper præcedat adminiſtratio ipſius rei reſtituendæ. Coſta *ubi proxime*, *n.* 75. Covar. *d. c.* 3. *n. pen.* ut textum hunc exponant, ſupponunt in reſtitutione, quæ ex gratia ſit, non venire fructus, *authent. idem eſt*, *Cod. de hæreticis*, junctis traditis a Sfortia *de in integr. reſtit.* 2. *p. q.* 97. *art.* 14. Antonius Gomez *lib.* 3. *var. c.* 13. *n.* 38. Garcia *de nobilit. gloſſ.* 6. §. 1. *n.* 45. Peregrinus *de jure fiſci l.* 5. *tit.* 2. *n.* 6. Fachineus *lib.* 1. *controv. c.* 38. Unde cum in præſenti ſpecie in integrum reſtitutio concederetur Eccleſiæ ultra quadriennium a jure ſtatutum, *Clem. unic. de in integr. reſtit. leg. fin. Codic. de temporibus in integrum*, & ita ex gratia potius, quam juſtitia daretur: ideo in tali reſtitutione extraordinaria non veniunt fructus. Sed etiam hæc interpretatio non placet, quia in præſenti ſpecie Eccleſia enormiſſime læſa fuit, cum ex fructibus primi anni tantum percepiſſet laicus, quantum pro villa dederat monaſterio, ſed propter enormiſſimam læſionem, etiam ultra quadriennium Eccleſiæ reſtitutio datur, *c.* 1. ibi; *Vel alia rationabili cauſa*, *c.* 2. ibi: „ Niſi aliquid rationabile appareat; de in integr. reſt. lib. 6. “ junctis traditis a Sfortia 1. *p. q.* 19. *art.* 7. Covar. *lib.* 1. *var. cap.* 13. *n.* 10. Igitur in præſenti caſu potius ex juſtitia, quam ex gratia conceſſa fuit. Alii tandem affirmant, in præſenti caſu fructus non reſtitui ob naturam contractus feudalis, in quo a feudatario pro labore, & ſervitio, quod exhibet domino, fructus percipiuntur, ut *in cap.* 1. *de feud.* quæ interpretatio ſuadetur ex illis verbis; „ Cum fructus illi ſufficere debeant pro labore. “ Quæ non ſunt intelligenda de ſolo labore impenſo in cultura, & colligendis fructibus, ut Gloſſa voluit: ſed de labore, ſeu ſervitio, ad quod ex natura contractus feudalis tenebatur, *ex cap.* 1. §. *hujus autem*, *in quibus cauſis feudum amittatur*, *in uſibus feudor.* Cum igitur ſervitia exhiberi non poſſint ſine ſolicitudine, & labore, pro illis fructus villæ feudalis ſuos facit. Sed hæc interpretatio refellitur primo ex eo, quia reſtitutio æqualiter contra omnes contractus, ex quibus læſio proveniat, minori, & Eccleſiæ competit, *l. ſi minor*, *l. reſtitutio*, *ff. de minor.* Igitur ſi ex aliis contractibus res cum fructibus reſtituitur, ut ſupra probavi, etiam id admittendum eſt in læſione, quæ provenit ex contractu feudali. Secundo, quia feudi natura non fuit Innocentio III. incognita, *c. verum*, *c. ex tranſmiſſa*, *de foro compet.* ſeu feudi præſtatio reſpectu feudatarii, ſervitium, non vero labor appellatur: igitur cum Innocentius fructus B. laico remiſit propter laborem, non ſenſit de ſervitio ob feudum impenſo. Facit etiam textus *in c.* 1. *de in ingr. reſtit.* juxta communem interpretationem quam ibi adduxi. His ergo ſolutionibus omiſſis verius dicendum credo, laborem feudatarii in præſenti ſpecie non provenire ex natura feudi, nec conſiſtere in exhibendo ſervitio, ſed in oneratione monaſterii a debitis contractis: quare petebat feudatarius contractum non eſſe reſcindendum, ut conſtat ex illis verbis: „ Non diſtulit effectui mancipare. “ Ac proinde licet ex juris principiis monaſterium fuiſſet reſtituendum ad rem cum fructibus, ſolutis expenſis feudatario pro labore in ſolvendis debitis monaſterii impenſo, ſecundum juſtitiæ æqualitatem, *ex dicta l. fructus* 7. *l. intra utile* 41. §. *fin. ff. de minor. l. Julianus* 14. §. *ex vendito*, *ff. de action. empti*, *l. curavit*, *C. eod. tit. l.* 2. *C. de uſuris*, Innocentius III. tamen in præſenti intendens circuitus evitare, monaſterio reſtituendam eſſe villam decrevit, & B. laico feudatario pro impenſo labore in ſolutione debitorum monaſterii fructus remitti juſſit, non quia feudatarius erat, ſed quia conſtabat, ipſum a debitis monaſterium exoneraſſe.

CA-

C A P U T XII.

Idem *in Concilio* a *generali.*

CUm *b* laicis, quamvis religioſis, diſponendi de rebus Eccleſiaſticis nulla ſit attributa poteſtas, quos obſequendi manet neceſſitas, non autem imperandi, dolemus in quibuſdam ex illis ſic refrigeſcere caritatem, quod immunitatem eccleſiaſticæ libertatis, quam nedum ſancti Patres, ſed etiam Principes ſæculares multis privilegiis muniverunt, non formidant ſuis conſtitutionibus, vel potius confictionibus impugnare, non ſolum de alienatione feudorum, ac aliarum poſſeſſionum Eccleſiarum, & uſurpatione juriſdictionum, ſed etiam de *c* mortuariis, necnon & aliis, quæ juri ſpirituali videntur annexa, illicite præſumendo. Volentes igitur ſuper his Ecleſiarum indemnitatibus conſulere, ac tantis gravaminibus providere, conſtitutiones hujuſmodi, & venditiones feudorum, ſeu aliorum bonorum ſine legitimo Eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu præſumptas occaſione conſtitutionis laicæ poteſtatis (cum non conſtitutio, ſed deſtitutio, vel deſtructio dici poſſit, necnon uſurpatio juriſdictionis,) ſacri approbatione Concilii decrevimus non tenere, præſumptoribus per cenſ. ec. compeſcendis.

N O T Æ.

1 a COncilio.) Lateranenſi videlicet, celebrato ſub Innocentio III. ubi *c.* 44. & *in* 4. *collect. ſub hoc tit. c. unic.* reperitur hic textus.

2 b *Laicis.*) Hæc verba extant *in c. laici* 24. 16. *q. ult.* cujus prior pars refertur *in c.* 1. 96. *d.* Nec recte exaudiuntur a Cujacio hic de laicis religioſis, ideſt in monaſteriis converſis, ſeu oblatis, de quibus egi *in c. in præſentia*, *de prob.* Laici enim religioſi in præſenti accipiuntur pro viris catholicis, & religioſis.

c *Mortuariis.*) De quibus *in c. conquerente*, *de offic. ordin. c. fin. de teſtam.*

T I T U L U S XIV.

De Precariis.

C A P U T P R I M U M.

Ex Concilco apud a *Belvacen.*

PRecariæ de quinquennio in quinquennium, ſecundum antiquam conſuetudinem & auctoritatem renoventur.

N O T Æ.

1 a BElvacen.) Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 1. & verba hujus textus ex Synodo Belvacenſi citant Burchardus *lib.* 3. *Decreti*, *cap.* 169. Carnotenſis *p.* 3. *Decret. cap.* 230. Gratianus *in cap. precariæ* 10. *q.* 2. & canonem 13. Synodi Belvacenſis in hæc verba refert Marculfus *in notis ad Bignonium*, *l.* 2. *c.* 5. ibi; „ Ut precariæ de quinquennio in quinquennium, ſecundum antiquam conſuetudinem, & auctoritatem renoventur. “ Eadem etiam verba referuntur in Conc. Meldenſi *can.* 22. in qua Synodo tranſcripta fuerunt omnia, quæ ſtatuta erant in Belvacenſi. Cum enim anno 845. Carolus Calvus convocaſſet Synodum Epiſcoporum Galliæ apud Bellovacum, quæ eſt civitas provinciæ Rhemenſis, ubi de variis Eccleſiæ negotiis actum fuit; & eodem anno celebratum fuiſset Concil. Meldenſe, de quo egi *in c.* 1. *de conſtit.* in eo omnes canones Belvacenſes relati fuerunt. Etiam reperiuntur verba hujus capitis inter capitularia Caroli edita ab Anſeguiſo, *c.* 9. & in formulis veteribus Marculfi, *c.* 19. 21. & 150.

COMMENTARIUM.

2 Concluſio traditur, & probatur. EX hoc textu ſequens communiter deducitur aſſertio; „ Præcariæ de quinquennio in quinquennium debent renovari. “ Quæ concluſio firmatur auctoritatibus ſupra congeſtis, ubi eadem ſententia adſtruitur: nam in utroque jure non eſt alia ſimilis deciſio. Illuſtrant eam ultra congeſtos a Barb. & Garan. in præſenti, Cujacius ad hunc titulum, & *ad tit. C. de jure emphyt. fol.* 422. & *l.* 1. *de feud. c.* 1. Petrus Greg. *l.* 23. *ſyntag. c.* 2. Bignonius *in not. ad Marculfum lib.* 2. *c.* 5. Ant. Auguſt. *in epit. juris*, *l.* 14. *tit.* 39. Lindembr. *in gloſſar. verb. Precaria*, Gibal. *lib.* 4. *de uſur. c.* 2. *art.* 6. Gloſſarium Anſeguiſi *verbo Precaria*, Dartis *in c.* 4. 10. *q.* 2.

3 Traditur ratio dubitandi. Sed pro dubitandi ratione in pæſentem aſſertionem ita inſurgo: Precarii natura ea eſt, ut pro concedentis arbitrio revocetur, *l.* 1. *ff. de precario*; ergo non de quinquennio in quinquennium, ſed quandocumque Eccleſia voluerit renovare precarias conceſsas, poterit. Augetur primo hæc difficultas ex eo, quia in precario ipſo jure inducitur renovatio, *l. in rebus* 4. §. *fin. cum leg. ſeq. ff. de precar. l. item quæritur* 13. §. *qui impleto*, *cum l. ſeq. ff. locati*; ergo ſi ipſo jure tacite inducitur renovatio, ad quid neceſsaria eſt expreſsa de quinquennio in quinquennium. Augetur ſecundo; nam ſi neceſſaria eſset hæc quinquennalis renovatio, maxime ne longitudine temporis memoria conceſſionis pereat, *c. longinquitate* 64. *c. ſæpe* 62. 12. *q.* 1. ſed precariæ ullo tempore præſcribi contra Eccleſiam non poſsunt, *c. clerici*, ibi; „ Clerici quilibet, quantacumque diuturnitate temporis de Eccleſiæ remuneratione aliqua poſsederint, in jus proprium præſcriptione temporis non revocentur, dummodo pateat Eccleſiæ rem fuiſſe, ne videantur etiam Epiſcopi tempore adminiſtrationis prolixæ, aut precarias, cum ordinati ſint, facere non debuiſſe: aut diu retentas facultates in jus ſuæ proprietatis poſse tranſcribere. „ Ergo etiamſi de quinquennio in quinquennium non renoventur, nulla poteſt timeri præſcriptio in precariis. Secundo in ea verba „ Secundum auctoritatem, & antiquam conſuetudinem, “ ita inſurgo; Contraria inter ſe ſunt lex ſcripta, & conſuetudo: ubi enim legis obſervantia adeſt, conſuetudo non inducitur; quia, ut ait D. Iſidorus *in c. conſuetudo*, 1. *diſt.* conſuetudo ſuſcipitur cum deficit lex: igitur præſens renovatio non poteſt procedere juxta legem ſimul, & conſuetudinem.

Adhuc tamen defenſanda eſt præſens conſtitutio, pro cujus expoſitione ſciendum eſt, precariarum contractum veteribus Romanis ignotum fuiſse, atque hodie penitus in uſu eſse deſiiſſe, ut teſtatur Ant. Auguſt. *in notis ad primam collectionem*, *in præf.* Unde præſenti textu ſine ullo diſpendio nos carere potuiſse notavit Alberic. Gentilis *de libris juris canonici*, *fol.* 40. Frequens tamen fuit olim in Eccleſia Gallicana, ut conſtat ex Conc. Agathenſi *can.* 58. Epaunenſi *can.* 18. Aurelian. 4. *can.* 36. aliiſque veteribus Canonibus, & Capitularibus congeſtis a Lindembrogio, Bignonio, & Gibalino ubi ſupra: fuſius vero de his precariis actum fuit in Synodo ad Lyptinas Vicum in agro Cameracenſi (ut ex Antonio *l.* 5. *c.* 25. obſervavit Serarius *l.* 3. *hiſt. Mogunt. not.*) anno 743. habita, Præſide ſancto Bonifacio A. S. L. L. ubi a Carolo Magno Principe Francorum ita ſtatutum fuit; „ Cum conſilio ſervorum Dei, & populi ſtatuimus, propter imminentia bella, & perſecutiones ceterarum gentium, quæ in circuitu noſtro ſunt, ut ſub precario, & cenſu aliquam partem eccleſialis pecuniæ in adjutorium exercitus noſtri, cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus ea conditione, ut annis ſingulis de aliqua caſata ſolidus unus, ideſt duodecim denarii, ad Eccleſiam, vel Monaſterium reddantur, eo modo, ut ſi moriatur ille, cui pecunia commendata fuit, Eccleſia cum propria pecunia reveſtita ſit: & iterum ſi neceſſitas cogat, aut Princeps jubeat, precarium renovetur, & reſcribatur novum, & omnino obſervetur, ut Eccleſia, vel Monaſterium penuriam, & paupertatem non patiantur, quorum pecunia in precario præſtita ſit: ſed ſi paupertas cogat, Eccleſiæ & domui Dei reddatur integra poſſeſſio. “ ita refertur *l.* 5. *Capit. c.* 3. & *l.* 7. *c.* 104. Eſt itaque precaria contractus, quo res Eccleſiæ alicui petenti commendantur ſub annuo cenſu, vel alio quocumque onere, ad quinquennium, aut aliud tempus, quo finito Eccleſia res ſuas recuperat. Cujus conceſſionis formulas referunt Marculfus *l.* 2. *c.* 39. & auctor incertus formularum *c.* 27. & ex eis exhibet Sirmundus *in analectis ad Capit. Caroli tit.* 7. Nec contractus iſte erat emphyteuſis, ut perperam exiſtimarunt Barbatia & Berojus *in præſenti rubr.* Jaſon. *in l.* 1. *C. de jure emphyt.* Valaſcus *de jure emphyt. q.* 36. *n.* 9. & notavit Cujac. *l.* 4. *obſ. c.* 4. emphyteuſis enim, & precaria pluribus differunt. Primo, quia emphyteuſis propter agrorum culturam inventa eſt, ut eſſent qui agros deſertos excolerent. Briſſonius, & Hothom. *verbo Emphyteuſis.* Secundo, quia emphyteuſis ex Zenonis conſtitutione formam accepit, §. *adeo* 3. *Inſt. de locato:* contractus vero precariarum pluribus ſequentibus annis incognitus fuit. Tertio: quia emphyteuſis in perpetuum conceditur, *l. viam* 10. *C. de locat.* quare perpetuarium jus dicitur *in l.* 1. *C. de offic. Comitis ſacri palat. l.* 1. & 2. *C. de præd. fiſcal.* at precariæ ad quinquennium conceduntur. Deinde emphyteuſis ſub lege meliorationis datur, precaria non. Item emphyteuſis datur ſub canone, & vectigali: precaria vero quamvis nonnumquam penſionem admittat, eam tamen neceſſario non exigit. Tandem emphyteuſis in agris, & prædiis conſiſtit, precaria vero etiam in pecunia numerata datur: ut conſtat ex Synodo ad Lyptinas ſupra relata, & exemplis congeſtis ab Hothomano *de verbis feudalibus*, *verbo Precaria.* 4 De precariis.

Diſ-

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.